

พระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา
ฉบับความสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนร

เล่มสอง

ตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ

ถึง

สิ้นแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

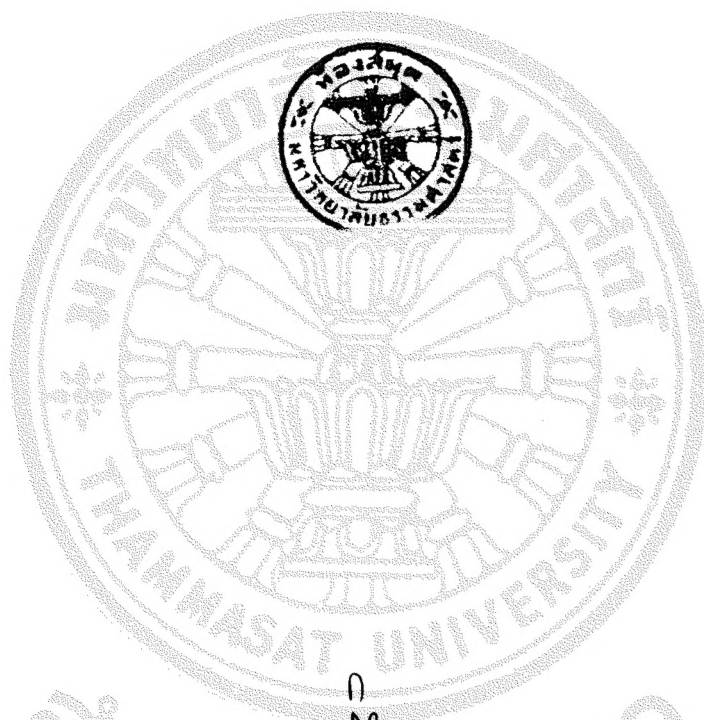
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

โปรดให้พิมพ์พระราชทานในงานพระเมรุ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุลชนก

เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2485

ณ พระเมรุวัดเทพศิรินทราวาส

จำนวนเล่ม

๐
๐๘
๕๙๘
พ.ศ. ๒๕๖๓
๐.๒
๑.๕

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
ฉบับความสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส

เล่มสอง

ตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ

ถึง

สิ้นแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

โปรดให้ตีพิมพ์พระราชทานในงานพระเมรุ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบดินทร

เมธวาท 20 ธันวาคม พ.ศ. 2485

ณ พระเมรุวัดเทพศิรินทราวาส

คำนำ

สำนักพระราชวัง ได้แจ้งความมายังกรมศิลปากร ให้เลือกหา
เรื่องหนังสือสำหรับพิมพ์แจกเป็นของพระราชทานในงานพระเมรุ พระเจ้า
บรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุษบงประไพ กรมศิลปากรจึงจัดให้พิมพ์
พระราชพงศาวดารความนี้ ทุนเกล้า ฯ ถวายสนองพระราชประสงค์

พระราชพงศาวดารความที่ได้ออกมานี้ มักเรียกกันมาในพวก
นักพงศาวดารแต่ก่อนว่า พระราชพงศาวดารฉบับพิมพ์ ๒ เล่มบ้าง
พระราชพงศาวดารฉบับหมอบรัดเลบ้าง ทั้งนี้เพราะพระราชพงศาวดาร
ความนี้ หมอบรัดเล หมอสอนดำสนธิ์นาชาติอเมริกัน ซึ่งตั้งบ้านเรือน
และโรงพิมพ์อยู่ปากคลองบางหลวง จังหวัดธนบุรี ได้พิมพ์
จำหน่ายเป็นครั้งแรก และพิมพ์แยกเล่มเป็นหนังสือ ๒ เล่มจบ จึง
เรียกชื่อกันมาดังนี้ แต่ตามที่ได้เรียกกันมาในชั้นหลังว่า พระราช
พงศาวดารความนี้ เป็นจำนวนที่พิมพ์ได้ครบประมาณสี่พันเล่ม ซึ่ง
เรียบเรียง จึงเรียกเป็นทหามยารักษ์ในหมู่นักพงศาวดารชั้นหลังว่า
พระราชพงศาวดารฉบับกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ซึ่ง
นับแต่หมอบรัดเลได้จัดพิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๗ มาจนถึงบัดนี้ ก็เป็น
เวลาถึง ๗๘ ปีมาแล้ว เวลานี้ฉบับหายาก กรมศิลปากรได้เคยใช้
ตรวจดูฉบับเดิมที่เก็บรักษาไว้ในพระคลังข้างที่ เห็นว่าไม่สู้จะคง
คงทนมากนัก จึงจัดพิมพ์ขึ้นอีก เพื่อเป็นคัมภีร์ของนักศึกษาวรรณ
ประวัติศาสตร์ ที่ใช้สอบด้วยความรู้ความเข้าใจที่ปรากฏจากข้อความโดย
ฉบับเดิม

กรมศิลปากรขอถวายอนุโมทนาในพระราชกุศลที่ได้ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้พิมพ์หนังสือพระราชทาน เนื่องในงานพระเมรุ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุดบับบวณ เป็นมกุฎราชกุมารตั้งขึ้นเนื่องในเทศกาลอุปทาน ขอพระราชกุศลจงดีมีผลดลบันดาลให้ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุดบับบวณ จงเสวยอิศานมกุฎ ผดตามถาณานิยมดังพระราชปณิธานทุกประการ เทอญ.

กรมศิลปากร

5 ธันวาคม 2485

สำนักหอสมุด

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุสบันบัวผัน

ประสูติ วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2406

สิ้นพระชนม์ วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2482

แผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ

จักรพรรดิราชครูทั้งสี่, แด่ท้าวพระยาสามนคราชมหาเดชะบดินท
 ตรีมุขพิริยโยธามาจทางหลายคงพดบพลาชัยสุพรรณมหาวิมาน, ในทัพ
 ชัยกถางพดพยุหะนั้นเด็ด, ถิ่นท้าวพระยาแสนทรยานกาณจนอดงกตรจนา
 มหาบวรชัชวาล, ประดับด้วยอภิมธุรมลุ่มด้วยบวรเดชะฉัตร, พืชพรรณ
 กถงกถจามรมาถ์ทองปวง, แด่เครื่องมหาราชเนตรเบญจราชกกุธภัณฑ์
 อนันต์เครื่องรัตนราชูปโภค, อันเป็นเครื่องราชาภิเษกสำหรับพระ
 กษัตริราชเจ้ามาถวายเป็นพระบาทสมเด็จพระเอกาทศรถอัครบรมนาถ
 บรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, อันเชลยเดชะชนผ่านพิภพมหาด
 ยาชปไทย ถวายราชประเพณีตั้งต้นศักราชด้วยดวงดีด่างพิภพมหาด, ถัด
 กรุงพระมหานครศรีอยุธยามหาดิถกภพพรรัตนราชธานีบุรีรมย์, อัน
 อาภรณ์ด้วยสามนคราษาประเทศ, นานาไพฑูริยพิลาศราชเจ้าดีมา
 อาณาเขตมณฑลทองปวง, โดยบุรพประเพณีพระมหากษัตริราชเจ้าสืบ
 มา. พระบาทสมเด็จพระเอกาทศรถอัครบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้า
 ใหญ่หัวกษัตริย์พดบพลาชัยสุพรรณมหาวิมาน, อันประดับเครื่องอถ
 การกาณจนการามหาวิธการดำตรทิพมณฑล, คุลกลดด้วยบวรเดชะฉัตร
 ตารากจามรมาถ์ทองกถ, แด่พระครุฑราชพระยาธำมราชเชนทร
 สถิตซ้ายขวา แด่คงพยุหะพดพยุหะพิริยโยธาทานทุกหมู่ทุกพรรค
 ประดับโดยชนน. พดขางพดมา, พดเชนคังแพนแด่นได้โตมรณัฐราช
 ปวง, แด่ห้อมถ้อมเป็นบริวารเด็ดดี. จักรพรรดิราชสามนคราชมหา
 ตรีมุขประยุรราชสามนคราชมหาเดชะบดินททั้งปวง, ถวายบังคมพระบาท
 สมเด็จพระเอกาทศรถอัครบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว.

พระราชโองการครัดตั้งท้าวพระยาทั้งหลาย, ให้ตกแต่งการที่จะรับพระบรมศพสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงมาขังกรุงพระมหานครศรีอยุธยา. แลมีพระราชกำหนดให้ขึ้นไปหาท้าวพระยาทั้งหลาย, อันไปทัพหนาน, ให้กลับมาขังท้าวหลวง. ส่วนพระรามเดโชซึ่งมีพระราชกำหนดให้ไปหาถืองเมืองเชียงแสนเชียงรายนั้น, พระรามเดโชก็มาถึง. แลเบิกเข้ามาถวายบังคมในคานเมืองข้างหลวงนั้น.

ครั้นถือนวพรหส์เดือนหกขึ้นดับสงครา, พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงก็เสด็จออกทอดพระเนตรบรรณาการบรรพตพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ได้เสด็จด้วยพระที่นั่งศิวพาหนะ มีเสด็จนครวัดนครชุมล่ายพรายพรวน, ประดับด้วยท้าวพระยาด่านตราขัณฑ์โยธาแสนยากทรงหลายย้ายกันโดยขนาดหน้าหลัง, ก็เสด็จกราบทูลพระยศท้าวหลวงจากเมืองข้างหลวง, ขึ้นมาโดยอันสมภารคฤหัสถ์เสด็จเมืองเชียงใหม่. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงก็เสด็จทอดพระเนตรบรรณาการบรรพตพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ก็พระราชโองการครัดตั้งแก่พระเจ้าเชียงใหม่, ให้ยกทัพมาตั้งแคว้นข้างมารพดไผ่หนึ่งคั้งเมื่อจะมีกิจราชการพระราชสงครามไซ้, จะเอาพระเจ้าเชียงใหม่ไปโดยดีเด็ด. ก็เกณฑ์พลหลวงในเมืองเชียงใหม่คนหนึ่ง. ครั้นพระเจ้าเชียงใหม่ท้าวพระยามาถวายบังคมแล้ว, ได้เสด็จพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ก็ยกทัพหลวงดีเด็ดจากเมืองเชียงใหม่ลงมาแล้ว, ซึ่งพระกรุณาเอาพระทองของลูกพระเจ้าเชียงใหม่, ลงมาโดยดีเด็ด. แลพระราชทานให้นามภรรยาพระวิธุมหาธรรมา. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงก็เสด็จทอดพระเนตรบรรณาการบรรพตพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ก็เสด็จมาโดยทางสุโขทัย, มาขังท้าวเธอในเมืองกำแพงเพชร.

ในขณะนั้นเมืองไซ แต่งทูตานุทูตให้ถือหนังสือแด่เครื่องบรรณาการเข้ามาถวาย. จึงหาหลวงภานุทูตเมืองไซนั้นขึ้นไปถวายบังคม, แด่ถวายเครื่องบรรณาการ, ถึงทพหลวงในเมืองกำแพงเพชร.

แต่ทพหลวงคงหยู่ในเมืองกำแพงเพชรนั้นสืบหาวัน, จึงมีพระราชกำหนดลงมาแต่ท้าวพระยาผู้หยู่พระนคร, ให้แต่งพระตำหนักทำนบป่าโมก, ครั้นเสด็จเสด็จโดยขบวนรถลงมาในพระตำหนักป่าโมกนั้น. พระบาทสมเด็จพระเอกาทศรถอัสวรมณาทบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ก็พระราชโองการตรัสสั่งแก่เจ้าพระยาสมมาชิกกราบบังคมทูล, ให้ตักแต่งการประดับประดาพระราชวังหลวง, แด่ตั้งราชวคคิครทงทองสองกราบข้างทางขบวนรถ. แต่พระตำหนักป่าโมกถึงพระราชวังหลวง. แด่ให้ท้าวพระยาทั้งหลายตรวจเช็คเรือให้แน่นทงปวงดี.

ครั้นถึงวันพรหมศกเดือนสิบสองชนดิศ, พระบาทสมเด็จพระเอกาทศรถอัสวรมณาทบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ก็พระราชโองการตรัสให้พระราชครูทั้งสี่แต่งพระราชพิธีตั้งควาหมากิเล็ก. แด่ให้เอาเรือพระที่นั่งชัยสุพรรณหงษ์พระบาทรา, ขึ้นประดับด้วยสุวรรณการอนมเหศวร, มานับจันทพชานาแฉกเขยเรือ, แท่นนำหลังทงปวงเสด็จเพลารุ่งแฉกนาถาหนง, ได้สุโขทัยมงคลโศกมฤดาภิเษกอันประเสริฐ. จึงพระโหราธิบดีสั่งตั้งพระบริวารกลั่นคองไชย. พระราชปโรหิตาจารย์ราชสุภาวดีอัสวรมณาทบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว, เป้ามหาตั้งทกคิครทงทอง, แด่ประโคมเครื่องขลุ่ยขลุ่ยคันทาทงปวง. พระบาทสมเด็จพระเอกาทศรถอัสวรมณาทบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ก็เสด็จเรือพระที่นั่งชัยสุพรรณหงษ์พระบาทรา, แด่พระราชพิธีตั้ง,

แต่โหรอาธิบดีแต่แพทยาธิบดี, โดยสเด็จพระบาทในหน้าพระที่นั่ง
จึงให้ยกทรงชัยโกลโยคถวายพระที่นั่งชัยสุพรรณหงษ์ พยุหะบาตร, ก็
สเด็จพระที่นั่งออกจากราชาน, สเด็จพระที่นั่งโดยสมเด็จพระนครทวาร, ดุมนโหรารเรือต้น
ทรงป้องกันประคับคองเครื่ององครจนาดรรพการพิช, แต่ประกอบ
ด้วยเรือท้าวพระยามหาเสนาบดีทรงป้องกัน, แะโดยขบวนหน้าหลังเคียงราศี.

พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรดิอภัยบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้า-
หัว, สเด็จพระที่นั่งประทับบนพระราชนิเวศน์, แต่คือนทภเฐเป็น
ปลมระคมประโคนไตรรงค์. จึงสเด็จพระที่นั่งพระราชนิเวศน์พยุหะบาตร
แต่ประคับคองเสด็จนครสำหรับบรมราชาภิเษก, แต่คือนทภเฐเป็น
ทศกัณฐ์, สเด็จพระที่นั่งโดยพระราชนิเวศน์อักษณไพศาลมหาปราสาท.
จึงคือนทภเฐเป็นทศกัณฐ์, พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรดิอภัยบรมนาถ
บรมบพิตรพระพุทธเจ้าหัว, สเด็จพระที่นั่งโดยพระราชนิเวศน์, สเด็จพระที่นั่ง
หน้าคือนทภเฐพระบาทสมเด็จพระที่นั่ง. เจ้าพระยามหาจักรีนาธิบดี, สเด็จพระที่นั่ง
คือนทภเฐ, ประโคนไตรรงค์ทศกัณฐ์. จึงสเด็จพระที่นั่งไพศาลมหา
ปราสาท, แต่สเด็จพระที่นั่งในพระที่นั่งมณฑลภิเษกสเด็จพระที่นั่งประคับคอง
เนาวรัตนชาติ, มีพระศารทพยุหะดารองคร, สเด็จพระที่นั่ง
พยุหะดารองครแห่งคือนทภเฐโดยนครทวารป้องกัน, คือนทภเฐ
ประคับคอง. จึงสเด็จพระที่นั่งพระราชนิเวศน์พระที่นั่ง
เสนาบดีทรงป้องกัน, ทวยมณฑลพระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรดิอภัยบรมนาถ
บรมบพิตรพระพุทธเจ้าหัว. สเด็จพระที่นั่งโดยคือนทภเฐ. แต่ทวย
อาลัยพระบาทสมเด็จพระที่นั่งพระราชนิเวศน์พระที่นั่ง.

ในสักราช ๑๕๕ มีนักษัตรเมษมาส. พระบาทสมเด็จพระเอก

[illegible]

นิกรสโมสรบรมครูได้แก่แปรมประหารสัตว์, เด็ดถันพันกว่าโบราณราช
ประเพณี. มีพระราชหัตถ์ยกโทษนาปรานี้ด้วยโลกาภรทั้งหลาย, หมายถึง
ให้นิกรทุกปดุกใจว่าสัตว์, ให้ส่านตักเล่มด้วยดิษฐ์อันนอวจร พระ
เกียรติปรากฏพระยศแห่งท่านที่ด้านทิศ แต่ท้าวพระยามหากษัตริยา-
ธิราชเจ้าทั้งหลาย ก็แต่งเครื่องบรรณาการ, ให้ทูลถามมาถวายบังคม
พระบาทสมเด็จพระบรมนาถบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวมีได้ขาด แต่พระ
บาทสมเด็จพระบรมนาถบรมพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ได้แต่งตั้งพระโพธิ
สมภารบำเพ็ญพุทธการกรณบรมนาคาภิ, ก็อย่างพระวรเชตถารามมหา
วิหารอันรจนา, พระพุทธปติมาหาเจดีย์บนจุพระตำหนักราชคฤหาเสร์
กุดัดถ่านปรกการ, สมด้วยอริยวาดี. แต่กัด้วงพระไตรปิฎกขัม
คบบริบูรณ์ทั้งพระบาลี, อรรถกถา, ตีความ, คัมภีร์, จีวรบทปวง จึงแต่ง
หอพระธรรมเจดีย์, ก็นับแต่พระดังคั้วอริยวาดี, ผู้ซึ่งดีดาคิณอัน
สันติสมาหุสครองพระวรเชตถารามนนั้นแล้ว, ก็แต่ อุหมันหหลวงไว้
สำหรับอารามนนั้น แต่จำนายพระราชหัตถ์ไว้ให้แต่งจุคบุจยทาน,
ถวายแก่พระสงฆ์เป็นนิจกาล แล้วให้แต่งโรงทาน ด้ดา, แต่
ประดาบทพระราชหัตถ์ไว้ให้แต่งโภชนาหารจันทน์ ถวายแก่ภิกษุสงฆ์เป็น
นิจกัตบนิชาด.

พระบาทสมเด็จพระเอกอรรคธรรมาธิบดีบรมนาถบรมพิตร พระพุทธ
เจ้าอยู่หัว, ก็มีพระราชโองการตรัสสั่งแก่ท้าวพระยาเสนาบดีมนตรีมุข
ทั้งปวงให้แต่งการพระบรมสัพพะสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง แต่แต่งเมรุ
มาตั้งตั้งตั้งตั้งตั้ง ประดับด้วยเมรุทิศ, เมรุราย, ราชวัติ, ฉัตรนาค
ฉัตรเบญจรงค์นาคาเดี๋ย ก็ยังมีพระบรมสัพพะสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว,

อันประดับด้วยอภิมงคลกตกรณา แลท้าวพระยาเสนาบดีมนตรีมุข
ทั้งหลายนมาประดับให้ห้อมล้อมมหากษัตริศาธาร อันเห็นพระบรมสพ
ด้แต่ดีดิดาโดยรัถยาราชวัด ไปยังเมรุมาสต์ด้วยสับริวาร, แลเครื่อง
สักการบูชาหนักหนา. พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรดิอริสวรมณนาถ
บรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว กัดเค็ดไปถวายพระเพลิงพระบรมสพ
สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ให้มีนาคพระสังกัสดังจาลหมื่นหนึ่ง, ถวาย
พระราชทานเครื่องอภิบิหาร, ทักขินาบุชาพระสังกัสดังปวงเปนมโหธาร.

ฝ่ายพระยาของอ เมื่อที่พลสมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้าถากถับ
ไปกรุงพระนครศรีอยุธยาแล้ว, พระยาของอก็ทำนุบำรุงพระเจ้าหง
สาวดีไว้เป็นอันดีหวังจะเกลี้ยกล่อมหัวเมืองทั้งปวงให้ราบคาบเป็นปรกติ
ก่อนจึงจะคิดการไยต่อไป. จึงมีหนังสือไปประกาศแก่หัวเมือง
ทั้งปวงว่า, เราผู้เป็นราชันคดาพระเจ้าหงสาวดี, คิดถึงพระคุณสมเด็จพระ
พระปิตุลาธิราช, จึงให้ไพร่พราหมณ์ชาวยุขยได้ดูชาวเมืองหงสาวดี
ที่จะรับสั่งพระนครศรีอยุธยา, ไพร่พราหมณ์ชาวยุขยผู้แททว่า, ชาว
เมืองหงสาวดีชาวสยามแล้ว, ที่จะรับรองชาดกัน, ถึงมาตรวจทอดตามา
ช่วยก็ไม่รอดเลยในที่จะปราชัยเป็นมั่นคง, แลว่าชาวเมืองของอ
ครองนโคจตุรงค์โชค, ถึงแม้จะมีชาดมากมายกตกลดในพระมหาสมุทร
ก็จะปราชัยไปเอง. เพราะเหตุฉะนั้นเราจึงเห็นดีเกิดพระเจ้าหงสาวดี,
แลกวาคครอบครองมาตั้งรับนนะเมืองของอ, ที่พระนเรศวรนคร
ศรีอยุธยาจะมาคิดเมืองของอ ถึงกับกำหนดเป็นปด้นเป็นทลายครั้งเดียว
ก็แก้ตัวทวนมาก, แลคงตอมหยั่งถึงด้านเคอนแต่ได้กันได้น้ำพิไป,
ก็เป็นบาเห็นตมอเมืองของอรับกับพระนเรศวร. เอาชัยชนะได้ไว้. ขอน

ทงปวงก็ยอมแจ้งหย้ แดพระเจ้าหงสาวดีเคยเป็นสุขหย้ในเมืองหง
 สาวคั่นนั้นใด, เราก็อุดำที่ذنองพระคุณให้เป็นสุขดังนั้น. แด
 หัวเมืองทงปวงอย่าได้กินเหน่ذنเทห์ดังใดเคย, เคยทำราชการฉัใด
 ก็ให้ทาดูกาก่อนนั้นเกิด. ฝ่ายหัวเมืองทงปวงได้แจ้งในหนังสือ
 พระยาของอูตงน, ดางเมืองก็เชื่องเมืองก็คิดสงสัยเป็นอันมาก.
 แต่แต่งคนให้ชนไปจับราบสืบสวนถึงเมืองของอูหนึ่ง ๆ.

ดุดักราช 953 ปีเถาะศรีศก ก็ได้เนื้อความว่าพระยาของอู
 ทำนุบำรุงพระเจ้าหงสาวดีไว้ทง, หาโดยฉักคณินดุจใจไม่. ความ
 คัดทงนเป็นแต่หักเทห์พระมหาเถรเดียมพร้อมบอก หัวเมืองทงปวงคิด
 กันจะยกไปรบซึ่งพระเจ้าหงสาวดีมาให้งได้ ต่างเมืองก็จัดแจงไพร่พล
 เล็ดแล้วยกชนไปถึงเมืองจิตตอง. จนนั้นพระยาของอู จึงให้
 นมัสการพระมหาเถรเดียมพร้อมเจ้ามาเดื่อนมัสการบอกว่า บัดนี้หัว
 เมืองทงปวงรู้สึกกษณมาจรรบเมืองเรา พระผู้เป็นเจ้าช่วยคิดให้โยม
 ด้วย. พระมหาเถรจึงว่าจะถวอะไรแก่ย้ายหัวเมืองเหล่านี้ แต่จะ
 คัดด้วยลมปากก็จะกลับไปเอง. พระยาของอูได้ฟังมีความยินดีนัก กราบ
 นมัสการพระมหาเถรแล้ว ๆ เถา ๆ พระมหาเถรจึงกระซิบบอกอุบาย
 ให้พระยาของอูทุกประการ, แล้วก็ลาไปอาราม. พระยาของอูจึงแต่ง
 เป็นหนังสือรับส่งพระเจ้าหงสาวดี ไปถึงท้าวพระยาหัวเมืองทงปวงว่า
 พระเคราะห์เมืองหงสาวดีร้าย, พระยาของอูหุดานเรามีความกคณินกถัว
 จะเสียแก่ชาติ, เสียตายรามาทงปวงจะไม่เป็นชเคยกรงพระมหานคร
 ด้อยุชยาคับรามาไฉนเมืองของอู, ได้พนจากเงอมมอบลจามิตร
 กถอยเป็นสุขหย้, ถ้ารบเล็ดมีสิ้นพระเคราะห์แล้ว ก็จจะถวถึงไปดัง

เมืองหงสาวดีคงเก่า, แดงหัวเมืองทั้งปวงคบคิดกันยกทัพมาทาง
จะเป็นกบดหรือ. ฝ่ายท้าวพระยารามหัวเมืองทั้งปวง, ได้แจ้งใน
หนังสือรับสั่งตั้งนักล่าคนว่าจริง ตกใจกลัวเป็นกำลัง, ก็พากันเลิกทัพ
กลับไป.

ถุฎักราช 954 ปีมะโรงจัตวา นักตั้งบุตรพระยาของอู
จึงคิดว่า บิดาไปพาเอาพระเจ้าหงสาวดีมาได้ ให้ตั้งพระนครตั้งอยู่
มาคิดแทบจะเสียเมืองครั้งหนึ่งแล้ว, แดงหัวเมืองทั้งปวงก็เป็นเช่น
สัตว์ พากันยกทัพมาจะตีเอาเมืองอีกเก่า แดงเหตุที่เป็นดังนี้เพราะ
พระเจ้าหงสาวดีองค์เดียว ถ้าจะไว้ไหนเสียก็จะวายเมือง, จำจะตอบ
ตั้งพระเจ้าหงสาวดีเสียให้ดับสูญ แดงเมืองของอูจึงจะเป็นสุข. คิด
แล้วก็ประกอบยาพิสดารได้ในเครื่องเดียว, พระเจ้าหงสาวดีมัทนุรเดียว
เข้าไป พระองค์ก็ดับสูญสวรรคต. พระยาของอูรู้ว่าพระเจ้าหงสาวดี
สวรรคตแล้วก็ตกใจ, จึงให้ไต่สวนไต่เตียงก็ได้ความว่า, นักตั้ง
บุตรประกอบยาพิสดารให้พระเจ้าหงสาวดีเสียเข้าไป, พระยาของอูเหตุ
ตระหนักแล้วถอนใจใหญ่มีทุกข์จะทำประการใด จึงให้นมหนักพระมหาเถร
เสียมเพี้ยนมาแล้ว, จึงแจ้งเหตุทุกประการ. พระมหาเถรได้แจ้ง
ดังนั้นก็ตกใจ จึงว่า เขอกการเราเสียแล้ว, บุตรท่านเป็นคนโหดเหี้ยม
นักหาบถยามไต่สวนด้วยพระบาตว่า, มีบุตรถ้าไม่ดับแล้วก็เป็นสัตว์แก่
บิดามารดา ท่านอนุปมาตังพริกสาธาคนจะตายเพราะลูก. พระยา
ของอูได้ฟังพระมหาเถรว่า, ก็โหม่นฉัน้อยใจแทบตายเป็นกำลัง จึงกราบ
นมัสการพระมหาเถรแล้วว่า พระผู้เป็นเจ้าจะคิดฉันใด. พระมหาเถร
จึงว่า การดีเสียไปไม่จบคนแล้ว จะต้องหาอันใดให้หัวเมืองทั้งปวง

เป็นเสียนต์รุเล่า เราจะเอาความดีไว้เบื้องหน้าเถิด. ท่านจงให้ชาว
 เมืองโกนส์ละเสียทั้งเมือง. แล้วมั่งหนึ่งถือไปถึงหัวเมืองทั้งปวงว่า
 พระเจ้าหงส์ดำดั่งซึ่งประจักษ์ได้สามวันได้ดั่งวรรคต เราผู้เป็นราชันคิด
 จะทำการถวายพระเพลิงศพของพระคุณให้ถึงขนาด. แต่หัวเมืองทั้งหลาย
 ผู้ได้รู้พระคุณจะมาช่วยกันก็มากตามอัชฌาณันนเกิด. แด่ตัวเรา
 ถึงถวายพระเพลิงเสียแล้ว. ก็ไม่คิดคงตัวเป็นใหญ่หาได้. จะไปพึ่งพระ
 บรมโพธิ์สมภาร. ส้มเค็ดพระนเรศวรบริพัตรเป็นเจ้ากรุงพระนครสร-
 อยุธยาแล้ว. ถ้าท่านมั่งหนึ่งถือไปถึงหัวเมืองทั้งปวงจะเห็นความจะสน
 อาศาศจงเวร. ถ้าผู้ใดมากเห็นเป็นสัจจิต. ถ้ามีมากจะไปพึ่งกรุง
 พระนครสรอยุธยา. ตราบจะเอาคตอันนั้นไปเถา. ความดีจะมีแก่เรา
 ดับไป. พระมหาเถรแจ่มบอกอุบายให้พระยาของอุแล้วสั่งว่า. ซึ่งจะ
 แต่งการถวายพระเพลิงนั้นให้คอยทำช้า ๆ. ความดีจึงจะลือขจรไปใน
 นานาประเทศ. ตั้งแต่พระมหาเถรก็เข้าไปอาราม. พระยาของอุก็มี
 มั่งหนึ่งถือไปถึงหัวเมืองทั้งปวง. ดุจด่าพระมหาเถรทุกประการ. ท้าว
 พระยาพระหัวเมืองทั้งปวง เห็นผู้ถือมั่งหนึ่งถือโกนส์ละ. แด่แจ้งใน
 มั่งหนึ่งว่าพระเจ้าหงส์ดำดั่งได้ดั่งวรรคตด้วยก็มีความรังเกียจ. กินแหนง
 ค้างคนก็โหมหนัสดัถุภาพถึงพระเจ้าหงส์ดำดั่งเป็นอันมาก. ที่มีกตัญญู
 รู้พระคุณก็มายังเมืองของอุ. ช่วยแต่งการที่ถวายพระเพลิงเป็นอันมาก
 ตามเมืองก็มีผู้นำช่วยพระยาของอุ. ไปเข้าหาพระยาพระตะกอนส้มเค็ด
 พระนเรศวรเป็นเจ้า. ให้หยั่งดำเหรีตราษาการในเมืองเมะตะมะเมะด้าถึง
 นำพระยาของอุกับตักแต่งการสัพพะพระเจ้าหงส์ดำดั่งได้ดั่ง. ก็ถวาย
 พระเพลิง. โดยราชประเพณีพระมหาสถิตราชราชเจ้าสืบมา.

สุลัฎราช 955 ปีมะเส็งเบบจตุก นะ เดือนยี่, พระยาตองอูแต่งตั้ง
 ราชทูต อุปทูต ครีทูต, ถือนพระราชดำณคุมช้างม้าเครื่องราชบรรณา
 การ, มาถวายแต่ พระบาทสมเด็จพระเอกาทศรถอัสถรรพนาถบรม
 บพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, นครกรุงเทพมหานครศรีอยุธยา, ขอพึ่ง
 พระราชสมภารต่อไป. ในเดือนนั้นพระยาด่านช้าง, ก็แต่งตั้งราชทูต
 อุปทูตถือนพระราชดำณ, แด่เครื่องราชบรรณาการมาถวายบังคม
 ถัดสมเด็จพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ขอพึ่งโพธิสมภาร. ซึ่งพระกรุณาให้เบิก
 ทูตานุทูตมาถวายบังคมในพระที่นั่งมิ่งมงคลาภิเศก. ครั้นพระราชนิ
 ดันการตามทำเนียม แด่ครั้นให้เจียงคเชกเมือง แด่พระราชทาน
 รางวัลโดยขนาด. ในปีมะเส็งเดือนสามนั้น ข้าหลวงผู้วังเมืองเม
 ลำเจิง, ได้พระยาพะวี่แถมอนกบตงปวงหยัรมฝั่งสโคงนั้นมาถวาย
 แด่เมงมอนฮันหยี่ในเมืองเมลำเจิง, เมำระคนนั้นกราบคาบไปจน
 เมืองตองอู.

สุลัฎราช 956 ปีมะเมียจตุก, พระบาทสมเด็จพระเอกาทศรถ
 อัสถรรพนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ก็มพระราชโองการ
 ครัดแก่พระยาดำรงพิลังก่า, ให้สถาปนาพระที่นั่งอรรพอนของกตวจนา,
 คุมหิมาด้วย แก้วกาบจนพิลังการ จตุรมุขรัตนจักรนกกฤดาการ
 ปราณีเรืองรัตนชาติ, มีโศตารด้วยขบถันเส็ด. จึงครัดให้ตั้ง
 โรงรับเข้าขวา ก็ให้แต่งเวรคันทงปวงเป็นชาติ, คือเวรซ้าย
 สุลัฎราชหงส์พยุหบาตรา, วรสุพรรณหงส์พยุหบาตราพระศรีมณีนัย,
 ไกรสรมุขพิฆานไชยจักรรัตน, แด่เรือพระครูพาทน, เรือไชยเรือรูป
 สัตว์คันทงปวง, แด่เรือสิงห์โตอินทร์ เรือหัตถิอินทร เรือนวชิรังที, แด่

ทั้งนี้ครุฑพักษะอันรจนา, จึงต้อนท้าวเป็นทศกัณฐ์, ประโคมค้องกลอง
 คุ้ยคนครทงปอง. จึงเบิกเรือคนพระสุพรรณหงส์ แดวสุพรรณหงส์
 พยุหะบาตรา ให้เรือคนเรือคู่แข่งทงปอง ชนมภาดาบงคัมพระบาทม-
 เติบมณนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว โดยการพระราชพิธีอวดอูช
 พระบาทมเติบมณนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว ก็ประลำทเรือ
 คันไชยสุพรรณหงส์พยุหะบาตรา แดวสุพรรณหงส์พยุหะบาตรา แด
 เรือคนทงปองพระราชทานแก่พระสังคราชคามวาสีอริบวดี พระสังค
 มหานครพระราชทานทงปอง อันเข้ามากวดยพระพรหม แดวก
 เอาเงินต้นของเรือคนทงปองเป็นเครื่องบูชาสักการะ จตุปัจจัยทานแก่
 พระสังคทงหลาย ครนเรือคนแเดเรือคู่แข่งทงปองกวดยบงคัมแเด
 แดพายชนไปหุโดยทำเนียบเทียบเป็นคู่ชาชนกัทรวามันได้ค จึง
 เอาทงอวดอูชในหน้าพระที่นั่งให้เป็นดำคัน กัดนคองชยวาทเรือคน
 ดัวดมกัษยไกรสรมุข, พายแข่งกันลงมาเป็นอาทิ แดวกวาทเรือ
 คู่แข่งกันลงมาโดยอันคับ ครนแข่งเรือทงปองได้คแเดว จึงเดยง
 ลูกขุนแเดประลำทพระราชทานรางวัลแก่ผู้ชนะทงปองได้ค.

พระบาทมเติบมณนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว ก็ได้ค
 ประเวดยังพระราชมนเทียร ในบัดเดียนน พระบาทมเติบ
 มณนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว ก็มีพระราชโองการครัดแ
 พระยารัตนบาดใหรวจนาพระพุทธปิตมถรธมาธิ เป็นพระพุทธรูปต้นของ
 พระองค์ท้าวพระองค์ พระองค์หนึ่งบุทของนพคุณชงเครื่องมกุดกุนท
 พาทุคัยอมประคียบ นาวรัตน แดบดถึงกนนบุทของจำหอดกประคียบ
 เพชรรัตน องค์หนึ่งบุทของนพคุณ บัดถึงกนนบุทของจำหอดก องค์

หนึ่งนั้นเป็นพระพุทธรูปนิมิตมาศาณัน พระพุทธรูปองค์นั้นรจนาคด้วยนาถ
 สิวาค แต่เครื่องชงทองจำหลักประดับนารัตน แดบัลลังก์นั้นรจนาค
 ด้วยนาถสิวาค พระพุทธรูปนิมิตมากรบเงินสององค์ แดถานเงินจำหลัก
 ถักรพางค์.

ครั้นเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวก็มี
 พระราชโองการตรัดแก่พระยาจักรี ให้แต่งการพระราชพิธีใต้เรือ
 แดให้รับพระพุทธรูปนิมิตมาศาณันให้สถาปนาขึ้น ถึงเดือนอ้ายขึ้นสิบสาม
 ค่ำเพลารุ่งแดดร่มนาถิกา ให้เอาเรือพระที่นั่งไชยสุพรรณหงษ์พยุหะ
 บาตรา แดวรสุพรรณหงษ์พยุหะบาตรามาประทับขนาน แดให้เอา
 เรือพระศุภพาหนะออกตั้งฉาน แดให้เทียบเรือคันฉัตรวิมลไชยไกรสร
 มุขนิมานไชยจักรรัตน แดเรือคันทั้งปวงโดยชบวนแท้ แดแล้วก็
 เทียบเรือจำนำท้าวพระยาทุกชั้นทั้งปวงตั้งแท้โดยชบวนสัพ.

จึงอันเชิญพระพุทธรูปนิมิตมากรทองนพคุณซึ่งเครื่องนั้น ขึ้นข้าง
 คันพระมหาศาธารคชสัตว์ แดเชิญพระปติภททองนพคุณองค์หนึ่งแต่
 ขึ้นข้างพระสัตว์ไชยศักดิ์ แดพระศุภพาหนะทั้งสองนี้ ประดับด้วยเครื่อง
 ศราภรณ์ แดผูกเครื่องสำหรับพยุหะสงคราม จึงรับพระพุทธรูปนิมิตมากร
 ทั้งสองพระองค์ แดหน้าพระราชวังลงไปประทับเทียบ แดเอาเรือวร
 สุพรรณหงษ์พยุหะบาตราเลื่อนเข้ามารับพระพุทธรูปนิมิตมากรทั้งสองพระองค์
 ออกไปตั้งชดमारคเส็ด พระบาทสมเด็จพระบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธ
 เจ้าอยู่หัว ก็เสด็จลงเรือไชยสุพรรณหงษ์พยุหะบาตรา.

ครั้นได้ขึ้นมณฑลก็ถวายเรือพระที่นั่งไชยสุพรรณหงษ์ออกไปจาก
 ราชาน แดเรือวรสุพรรณหงษ์ จึงรับพระพุทธรูปนิมิตมากรนั้นไป

ของหน้า แต่ประทับด้วยเรือให้อันรจนาคาดำสโดยชบวนหน้าหลัง
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ก็ได้ตั้งพระ
บาทตรงไปประทับชานในบางกระดาน ดำให้เลี้ยงท่าพระยาเสนา
บดีมุขมนตรีทงหลายเสด็จ ก็ให้เอาเรือนคานเข้าชบวนได้ทั้งปวง ออก
จาชบวนโดยชนิด แต่เรือนคานให้พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
พระพุทธเจ้าอยู่หัวทงปวงนั้น ก็ไว้ให้ให้พระพุทธรูปนิมิตมา
ครนถวดาชาลัยแล้วส่งนาถิกาทำบาท สืบแต่พระพุทธรูปเจ้าอยู่หัว
ซึ่งเครื่องสรรพาวุธบริวารวิจิตรากาณจนเสด็จแล้ว สืบแต่ซึ่งพระที่นั่ง
บุษบกรัตนมหาพิมานอติศักรถสถิตเรือไชยสุพรรณหงษ์พระบาทเกล้า
เกิดขึ้นโดยชบวน สืบแต่ประเวศมาประทับทำชานมหาอุดกรี คอย
ทอดพระเนตรชบวนให้พระพุทธรูปนิมิต อันมโหฬารดิเรกด้วยเรือคัน
ทงปวงนั้น ครนเรือพระพุทธรูปนิมิตประทับชานแล้ว ก็อันเชิญ
พระพุทธรูปนิมิตซึ่งพระราชาฯ แท้กลับไปประดิษฐานไว้ใน
พระตำหนักพิมานแล้ว ให้ตั้งการสัสมโภชเจ็ดวันเป็น
มโหฬารยิ่งนัก.

ครนนั้นวันอาทิตย์เดือนยยนห้าค่ำ ทูลานทตเมืองฉางเมือง
ตองอูเข้ากราบถวายบังคมทูลฯ พระราชทานรางวัลแก่ทูลานทต
ทงสองเมืองเป็นอันมาก ฝ่ายทูลานทตต่างคนต่างกลับไปเมือง อัน
พระเกียรติยศแผ่ไพศาลไปทุกนาวาประเทศ ชานน้อยใหญ่ทงปวงก็เกรง
พระเดชพระคุณภาพเป็นอันมาก พระนครด้วยชยาครนหนักแน่น
สืบมาดังนี้.

ศักราช 957 มีมะแมดับปลัด ชงพระกรุณาตั้งพระวรราชกำหนด

ถกหมายพระอัยการ แด่ด้วยสัมพัทธ์รอกวาทชนอนตลาค แด่พระกัตปนา
ถวายเป็นนิมิตแก่พระสังคราชาคนคามวาสีอริยวาดีบริบูรณ์.

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชบุตรสองพระองค์ องค์หนึ่ง
ซึ่งพระนามเจ้าฟ้าสุทัศน์ พระอนุชาซึ่งพระนามเจ้าฟ้าสุริยเดวภาค
ประสูติพระยอติเตยพระเนตรข้างหนึ่ง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงยก
พระราชบุตรผู้หนึ่งเป็นมหาอุปราช หยุมาลีเดชนันต์ พระมหาอุปราช
กราบทูลพระกรุณาว่า จะขอพิจารณาคนออก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ตรัสว่าจักเป็นกบหรือ พระมหาอุปราชความกลัวสมเด็จพระราชบิดา
เป็นกำลัง ออกจากที่เผ่าได้ต่อมาพระราชวังบวรสถานมงคล เพชร
คำก็ด้วยยาพิณสังวรโรค สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวซึ่งโหม่นได้ภาครูปภาพ
ถึงพระราชโอรสเป็นอันมาก แล้วให้แต่งการพระราชทานเพลิงพระศพ
ตามอย่างมหาอุปราช พระบาทสมเด็จพระบรมนาถบรมพิตรพระพุทธเจ้า
อยู่หัวจึงพระทัยบำเพ็ญทานการกุศลเป็นอเนกนุประการ.

แผ่นดินเจ้าฟ้าสุริยเดวภาค

ครั้นจุลศักราช 963 ปีฉลูตรีตก ซึ่งพระประจวบหนัดเกิด
สังวรโรค หยุในราชสมบัติเจ็ดพันห้าถึง ท้าวพระยาเสนาบดีมนตรี
มุขทั้งหลายน้อมด้วยพระสังคราชาคนคามวาสีอริยวาดี ปรีกษา
กันแต่ก่อนเห็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสวยพระสุราเสวยภาค ซึ่งเสวยพระ
เนตรข้างหนึ่งจนผาน พลิพลีไสยธรรมาธิปไตยโดยอริยราช ตามประเพณีสืบ
ไป สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้แต่งการถวายพระเพลิงพระบรมศพ
สมเด็จพระราชบิดาโดยราชประเพณีพระมหากษัตริย์เจ้าแต่ก่อนมา.

แผ่นดินพระเจ้าชงม

ตุลักราช 964 ปี่ชานจั่ววาลัก พระสร้ดัดปัดหวัดหวัดระคัง,
 เพราะรู้ใครบ่ดักด้นทัก ได้ลัมนะถานันดร เปนพระพิมลธัมมอันนตปรีชา,
 ชำนาญทั้งไทรเพทางคล้าด้นมี่ดัดโยมมาก ทั้งจมนสัตว์รวิธักถักถวย
 ตัวเปนบุตรเอง ครวงนชเยวชาณคนทงหลายนบถมาก จังคค
 ก้นกับจมนสัตว์รวิธักถักดัดโยมเปนความถับ ต้องดูมพิคพวกได้มาก
 แด้ว ก็บักวิคคอกเพลาพดบคำ ก็พากันไปชุ่มพดนะปรางค์วัดพระสร้
 รัตนมหาธาตุ ครันได้อุดมนักขตเรกต์กัยกพดมาพันประทุมมกคณทร
 เข้าไปได้ในท้องสนาม ชุนนางท่นอนเอนเอาความกราบทูน ลัมนัดพระ
 เจ้าหยัหวัดกพระทัยตะตั้งไปเปนครุ จังตรวัดว่าเวร่าแต่กักตามเกิด แต่
 หย่าให้ถำมากเคย พระพิมลธัมเข้าในพระราชวังได้ ให้กุมเอาพระเจ้า
 แผ่นดินไปให้พันทนาไว้ให้มันคง รุ่งขึ้นให้นมนต์พระดังคัมภักฤธยัย
 หนึ่ง ให้รูปเทียนลัมาแต่ัว ก็ให้ล้าเหรีดโทลัดด้วยท่อนจัน เอา
 พระสัพไปฝังเสี้ยนหวัดโคกพระยา พระสร้เส้าวภาคหญ่ในราชลัมนบัต
 บัหนกบถ้องเดอน.

ลัมนัดพระพิมลธัมลัเดิดชุนผ่านพิภพกรุงเทพทวารวดี สั อยู่ชญา
 ชงพระนามลัมนัดพระพุทเจ้าหยัหวัดชงมอันนมหาปรีเดิด. ชงพระ
 กรุณาให้จมนสัตว์รวิธักถักเป็นอุปราช หยัเจ็ดวันพระมหาอุปราชประจอร
 ดงลัมนอนลัวรคค ลัมนัดพระพุทเจ้าหยัหวัดให้แต่งถาวพระราชทาน
 เพ็งตามหย่างมหาอุปราช.

ครวงนชเยวชาณค้ำขายหลายด้า ยันนโกธว่าลัณนคัมคัมได้
 เปนธัมคบคคคกนเข้าด้วยพระพิมลธัม ค้ำพระมหาอศัตรเดัย ยันน

คุมกันได้ประมาณ 500 ยกเข้ามาในท้องสนามหลวง คอยกุมเอาพระ
 เจ้าหยู่หัวได้แต่ออกมาฟังพระสังข์บอกหนังสือ พระที่นั่งจอมทอง
 ตามหลัง ขณะนั้นพอพระสังข์วัดประตูโรงช้างเข้ามาแปดรูป พา
 เอาพระองค์ได้แต่ออกมาท่อนายบัน คุนพระสังข์พาดได้ไปแล้ว
 ยืนร้องขอของจนว่าจะกุมเอาพระองค์แล้ว เป็นโรจิ่งนั่งเสียใจ
 ยืนท้อมเกลี้ยงกันเป็น โกลาหล ฝ่ายพระมหาอำมาจคุมพลได้ไ้รับยบัน
 ต้มตายเป็นอันมาก ยบันแตกไปจากพระราชวัง ลงดำพาหนไป
 ต่งเต้นมาดำพาหน้องยบันก็มิได้เข้ามา คำชาย นะ กรุงเทพ มหานครอีก
 เลย พระมหาอำมาจให้ไปเชิญสมเด็จพระเจ้าหยู่หัวเจ้าพระราชวัง
 เพลาเช้าได้แต่ออกท้องพระโรง พร้อมด้วยท้าวพระยาเสนาบดี มนตรี มุข
 ทงหลาย ซึ่งพระมหากรุณาตรัสว่า ราชการครั้งนี้ พระมหาอำมาจมี
 ความชอบมาก ให้เป็นเจ้าพระยาตากาโหมสุริยวงศ์ พระราชทาน
 เครื่องอุปโภคบริโภคเป็นอันมาก แล้วสมเด็จพระเจ้าหยู่หัวมีพระราช
 โองการ ให้จัดแต่งเครื่องพระกระยาหารถวายพระสังข์วัดประตูโรง
 ช้างเป็นนิจกัตถ์ตรา.

ถัดกราช 965 ปีเถาะเบบจจก ส้มเด็จพระเจ้าหยู่หัวให้ชักพระ
 มงคลบพิตรหยู่ฝ่ายทิศตะวันออกมาไว้ฝ่ายทิศตะวันตก แล้วก็ให้ก่อ
 พระมณฑปได้.

ในปีนั้นหนังสือเมืองนครนวดร์เข้ามาว่า กองทัพพม่ามอณา
 ถิ่นเมือง ขอพระราชทานกองทัพมาช่วย ส้มเด็จพระเจ้าหยู่หัว
 ตรัสให้พระยาพิชัยสงครามเป็นแม่ทัพยกออกไปถึงเมืองถึงขร นายทัพ

นายกอบบอกเข้ามาว่า เมืองตะนาวศรีเสียแก่ข้าศึกแล้ว สมเด็จ
พระเจ้าหยู่หัวให้หากองทัพกลับ.

จุลศักราช 968 ปีมะเมียชุลฉก ชงพระกรุณาให้พื้นดินหน้าพระ
วิหารเกดบไว้เป็นที่สำหรับถวายพระเพลิง ในนั้นเมืองสระบุรีบอก
มาว่า พราหมณ์พมบรอยเท้านให้ยบในไหของเขา เห็นประหลาด สมเด็จ
พระพุทธเจ้าหยู่หัวให้พระทัย สืบเสาะด้วยเรือพระที่นั่งไชยพยุหะบาตรา
พร้อมด้วยเรือท้าวพระยาสำนตราขาค่าโดยชลมารคหน้ทหาร ประ
ทับท่าเรือ รุ่งขึ้นเสด็จขึ้นข้างพระที่นั่งสุวรรณปรีศดงค พร้อม
ด้วยกษัตริย์นางคณิศรเป็นอันมาก ครั้นนั้นมิได้มีทางชลมารค
พราหมณ์เป็นมัจจุเท้านำตัดตัดลงไปถึงเชิงเขา สมเด็จพระเจ้าหยู่หัว
ตรัสทอดพระเนตรเห็นเท้าน เป็นรอยพระบรมพุทบาทมีลายดั่งเง
งจักรประกอบด้วยอักษรธรรมหาพงคตรัยแปดประการ สมเด็จพระ
พระบาทแล้ว ต้องกับเมืองดังกล่าวบอกเข้ามาว่า กรุงศรีอยุธยา
รอยพระพุทบาทใหญ่เห็นยอดเขาสุวรรณบรรพต ก็ซึ่งได้มนัสปริดา
ปราโมทย์ ถวายทูลขึ้นเหนือพระอุมางคสิโรตม์ด้วยเบญจางคประดิ
เป็นหลายครา กระทำมัจจุการด้วยการบูชาด้วยรูปเทียนสุคันธธจะนั
มิได้ ท้าวพระยาเสนาบดีถวราชปราชญ์บัณฑิตชาติทั้งหลาย ก็ถวาย
วันทนาประนามน้อมเกล้าด้วยเบญจางคประดิ ท่างคนมีจิตโลมนัส
ปราโมทย์ยิ่งนัก กระทำมัจจุการบูชา สมเด็จพระพุทธเจ้าหยู่หัวอุทิศ
ถวายวนาสน์เป็นบริเวณ ออกไปโยชน์หนึ่งโดยถันมรอบ แล้วซึ่ง
พระกรุณา ตรัสสั่งให้ ข้าง จักรกร สถาปนาเป็นมณฑป ถวายพระบรมพุท
บาท แด่ซึ่งพระอุโบสถพระวิหาร การ ปะริณตักกถาถึง ถัดซึ่ง

เป็นอนเนกูปการ แล้วให้ฝรั่งสองกลองตัดทางสถิตมารคคว้างสิบ
วาตรงตลอดถึงท่าเรือ ให้เผื่อทางเทียบปรายให้นรนาบเป็นถนนหลวง
เด็ด ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัวตั้งเค็ดกตบถึงท่าเรือ ซงพระกรุณาตั้งให้
ตั้งพระราชนิเวศตำหนักฟากตะวันออก ให้ขอตำหนักท่าเจ้าสนุก.

ขณะนั้นฝ่ายเอาดอกเตาผูกกับเรือไชย ทอดพระเนตรเห็น
ตรึงว้างมากหยู่ ครั้นตั้งเค็ดกตบถึงกรุง ตั้งให้แปลงบั้งเรือไชย
เป็นเรือกิ่ง ซงพระกรุณาเร่งรัดให้ช่างต่างพระมณฑปพระพุทธรูป, แด
ขาวาสืบบริเวณทองปวงสืบจนเด็ด ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัวตั้งเค็ดขึ้นไปทำ
การฉลองม้งามมหรสพสมโภชเจ็ดวันแล้วเด็ด ตั้งเค็ดกตบยังกรุงเทพ
มหานคร ในป็นนี้ปรากฏวัดพระมหาธาตุทำลายลงจนชนนครพนมอดังค.

ลุถึงราช 989 ปี ซงพระกรุณาแต่งพระมหาชาติคำหลวง แด
ตั้งพระไตรปิฎกขมิ้นไว้สำหรับพระศาสนาจบบริบูรณ์.

ครั้นจะวันพรทศเดือนยชนทศคำ ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัวซงพระ
ประชวรเดือนหนึ่งกับสิบหกวันตั้งเค็ดส่งรโรค พระเจ้าซงขมิ้นหยู่ในราช
สมบัติ 25 พรรษา พระองค์มีพระราชบุตรด้ามพระองค์ พระองค์มีเป็น
ปถมนัน ซงพระนามพระเชตถาธิราชกุมาร พระองค์กตบองนั้น ซง
พระนามพระพนมบดีวิธิตป พระองค์กตบองนั้น ซงพระนามพระอาทิตย์วงศ์.

แผ่นดินพระเชตถาธิราช

ลุถึงราช 989 ปีเถาะพศก จึงเสนาพริทธานาจอโรหิตาจารย์
ทั้งหลาย มีเจ้าพระยาตากโหมสุริยวงศ์เป็นประธาน ปรีกษาพร้อมกัน
ขึ้นเงินตั้งเค็ดพระเจ้าสุทนต์เทพะเชตถาธิราชอันนารามิเล็ก ครอบ

ครองกรุงพระนครด้วยยาโดยราชประเพณี หยู่มาได้เจ็ดวันพระพนม
 สวรรค์ผู้เป็นพระอนาจักรราชซึ่งพระโอรสว่า มุขมนตรัมโดยกตมบัติ
 ให้ ก็พาพวกของพระองค์ตอบหนีไปยังเมืองเพชรบุรี ต้องสู้
 พกพดจะยกเข้ามา ส้มเค็ดพระเจ้าแผ่นดินราชบาทเหตุ ให้แต่ง
 กองทัพออกไป พระพนมสวรรค์ผู้เป็นทนต์ได้เจ็ดเจก กองทัพด้อมจับ
 ได้กุมเอาตัวมาถวาย ซึ่งพระกรุณาให้ประหารชีวิตเสีย นรวัด โคกพระยา
 แด่ชาวเมืองเพชรบุรีเป็นใจเจ้าด้วย พระพนมสวรรค์ผู้เป็นทนต์ให้เอาตัวเป็น
 ตรีพนธ์ยาข้างทางดิน.

หยู่มาได้เจ็ด มารดาเจ้าพระยาตากโหมถึงแก่พิภักดิ์ แต่ง
 การตั้งพลได้ แล้วเจ้าพระยาตากโหมผู้ริยวงศ์ ออกไปตั้งการปลงตั้ง
 นรวัดมังกุต ข้าราชการฝ่ายมหาดมเรือนผู้ใหญ่ผู้น้อย ออกไปช่วย
 นอนค้างแรมหยู่เป็นอันมาก ฝ่ายข้าหลวงเดิมพระเจ้าหยู่หัว กรวยทนต์
 ขย่งเป็นความด้นว่า เจ้าพระยาตากโหมผู้ริยวงศ์ทำการครองนใหญ่หลวง
 นัก หากเอการตั้งเข้ามาบังไว้เห็นทจะคิดประทุรร้ายต่อพระองค์เป็น
 มั่นคง ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัวมโหมจวนใหญ่กองทัพพระทัย ครัด
 ให้เหล่าชาวบ้อมด้อมพระราชวงชนประจำหนาท แด่เตรียมทหนได้
 เป็นกอง ๆ จึงคำหวัดให้ขุนหมานนตรีออกไปหาตัวเจ้าพระยาตากโหม
 ผู้ริยวงศ์เข้ามา.

ขณะนั้นหมานนตรีเพชฌภาคล้อดหนวดด้อมออกไปก่อนว่า พระ
 โองการจะให้เข้ามาด้อมด้อม บคนเตรียมไว้พร้อมหยู่แล้ว เมื่อเจ้า
 คุณจะเข้ามาน ให้คาดเชือกเข้ามาทเคยด ครนขุนหมานนตรีออก
 ไปถึงครนเรียนว่าพระ โองการให้ท. เจ้าพระยาตากโหมผู้ริยวงศ์เจ้า

ก็ได้นั้นมีครุเป็นหมามงคุดเร็กอ่อนประเด็ค กียกพลมาเข้าประตู
มงคุดสุนทร ให้ทวนเอาขวานฟันประตูมงคุดสุนทรเข้าไปได้ ด้วย
เดชกริศาภินหารอันไหยยิ่ง หามผู้ใดออกต่อตัวมิได้ ก็ครุกัน
เข้าไปถึงห้องตำหนักใน ข้าหลวงเดิมซึ่งนอนเอนประจำของวังกราบ
ทูลเข้าไปว่า เจ้าพระยาตากดาโหมสุริยวงศ์ยกเข้ามาได้แล้ว พระเจ้า
แผ่นดินได้ฟังตกพระทัยนักมิได้คิดอ่านที่จะต่อสู้ ออกจากพระราชวัง
กับพวกข้าหลวงเดิมลงเรือพระที่นั่งหนีไป เจ้าพระยาตากดาโหมสุริยวงศ์
เข้าในพระราชวังได้ รู้ว่าพระเจ้าแผ่นดินหนี จึงสั่งให้พระยาเดโช
พระยาท้ายน้ำไปตามเต็นท์ในเพลากลางคืนนั้น รุ่งขึ้นเจ้าพระยาเดโช
พระยาท้ายน้ำทูลพระเจ้าแผ่นดินที่ป่าไม้น้อยล้อมจับเอาตัวมาได้ เจ้า
พระยาตากดาโหมสุริยวงศ์ จึงให้เอาไปจำหัดโหดตามประเพณีกัศัต
พระเชษฐาธิราชอยู่ในราชสมบัติหนึ่งกับเจ็ดเดือน.

แผ่นดินพระอาทิตย์วงศ์

พุทธศักราช 991 ปีมะเมียเอกศก ฝ่ายเสนาพิทักษ์มาจปโรหิต
ทงหลาย จึงนำเอาเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ไปถวาย เจ้าพระยา
ตากดาโหมสุริยวงศ์ได้รับ ว่าเราทำราชการจะชิงเอาตัวแผ่นดินหวนได้
เพราะภยันตรายถึงคอแดงจำเป็น พระอาทิตย์วงศ์ซึ่งเป็นพระราชบุตร
พระมหาจักรพรรดิทรงพระทัย ค่อนจะยกพระอาทิตย์วงศ์ขึ้นผ่านสมบัติโดย
ราชประเพณีจึงจะชอบ ปรีกษาเสนาบดีทงปองพรหมแล้ว ก็กราบ
มิได้พระอาทิตย์วงศ์ ขึ้นผ่านพิภพกรุงเทพพระนครด้วยยศ พระอาทิตย์
วงศ์โดยผ่านสมบัติครองหน พระชนมได้แก่พระปรีดา ยิ่งทรงพระเนตรราช

หนูนึก มิได้รู้จะว่าราชการกิจดังใด มีแต่เที่ยวประพาสจับแพะ
 กับแกะเล่น เจ้าพนักงานต้องนำเครื่องซึ่งเครื่องเสวยตามไปทุกแห่ง
 แต่หาตังเป็นนิมนตรประมาณได้หกเดือน มุขมนตรีทั้งปวงปรึกษากันว่า
 พระมหากษัตริย์เป็นดั่งนการแผ่นดินจะเลี้ยวไป จำจะยกพระ
 อาทิจวงตั้งเสวยจากเสวตฉัตร ครอบจะเอาราชสมบัติถวายแก่เจ้า
 พระยาตากไหมลือยวงศ์ ปรีก่ดำกนได้เดอกล้าเอาเครื่องเบญจราช
 กุศุภณทมาถวายเจ้าพระยาตากไหมลือยวงศ์ ทนประพริศเหตซึ่งพระ
 อาทิจวงตั้งจะครองแผ่นดินไปมิได้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายขอถวาย
 ราชสมบัติแก่พระองค์ จงซึ่งพระกรุณารับทันทันบำรุงด่มะฐิพรหม
 อาณาประชาราษฎร์ ไพรฟ้าชาแผ่นดินจะได้หุ่เย็นเป็นสุขเพราะพระ
 เสด็จเสนาภาพของพระองค์นเกิด เจ้าพระยาตากไหมลือยวงศ์ได้
 พังมุขมนตรีทั้งปวงมาอ่อนนดงนน กรบวาจะครองสมบัติ เด่นาบค
 มนตรมุขทั้งหลายมีความนคณก ก้อนเชนได้เค้เข้าหุ่ในพระราชวัง
 แล้วเด่นาพรทมาจราช ปโรหิต ทวิชาจารย์ พร้อมกันให้ ทานโหรราช
 บัดหาเรกดี กตงการพระราชพิธีปราบดาภิเษกในพระที่นั่งมงกคามา
 ปราบดาท เจ้าพนักงานทั้งหลายก็จัดแจงแต่งตงสุวรรณบงตงกรต
 ราชอาคัน ถาคด้วยหนังสือให้ มีพระมหาเสวตฉัตรเป็นคณ
 ขาพนด้วยเครื่องอภิมุขมด้ายพรายพรรณ จามรมาล็กตคตงกตึงแซก
 ดับตตอน บงตึงเขนทรวรคด้วยมยรัตนพรายพราวมหาธรร
 คิเรกโดยราชประเพณี ตงพระราชพิธีตั้งเสวยโดยเทพเจทางคธাত্র
 ฤกประกรวแล้วตงพระยาขสธารยบตคตช่ายชว ทงพระยาอธวรราชคต
 ราชอาพรอมพลาพตพทททงปวงทุกกระของกร.

ครั้นรุ่งขึ้นวามหาสุภะเรศอันอุดม, บรมทิณกรประเวศเห็น
 นภายจาร์ดังดวง. พระมหาราชครูพระครูปโรหิตทวิชาจารย์, ก็
 อันเชนส์เกิด ส้มเค็ด พระเจ้าหยูหัว ลำอาง องค์องค์กต พิกุลเจ้าธรรมพารณ,
 บวรด้วยแก้วกาญจน์มนต์นชชาตโองาส์เค็ด, ส้มเค็ดซึ่งพระรา
 เชนทรยานมาชนอจันท์ไพชยนต์มหาปราสาท. พระราชครูทงองค์บริ
 โสคมพรหมทวิชาจารย์, ก็เป่ามหาสังฆทักขินาวัคปริโคมแดรดังข
 คุริยคณตรี, คือนทเกรเป็นมหาปถม ส้มเค็ดพระเจ้าหยูหัวสเค็ดใน
 หนาคองชยชำระพระบาท. พระยาธมมากรนาชบคกตคองชยปริโคม
 แดรดังขคุริยคณตรี, คือนทเกรเป็นทศยวาร์. จึงสเค็ดชนไพชยนต์
 มหาปราสาท, สเค็ดเห็นอบตลงกอาสน์อสังการ. หมุทวชาจารย์ก
 เป่าสังฆสังนาวัคปริโคมแดรดังข, คือนทเกรเป็นทศยวาร์. ส้มเค็ด
 พระสังการาชาคนะทงปวง, ก็สวดพระพุทมนต์ถวายชัย. พระ
 มหาราชครูพระครูปโรหิตสุภะเรศวิชาจารย์ทงหลาย, ก็แซ่ซ้องโอม
 อานันตสวเวทวิธมนต์ถวายชัยพร้อมเค็ด. ก็ถวายมุขากิเล็กอาเดียร
 ภาส, สำหรับการพระราชพิธีปราปคากิเล็กพระมหากัดศรดับมา. แล้ว
 ส้มเค็ดพระพุทเจ้าหยูหัวสเค็ดเค็ดถึงถึงหมบษระพระทงมั่ง คดากิเล็ก,
 อันพิศตรด้วยสุวรรณรัตโนภาส. จึงเบิกทาวพระยาธมมทวาศระกต
 พรทนามาจุมนนตรีถวายบังคม, แล้วเบิกส้มโองาเลียงตุงทงปวงเค็ด.

แผ่นดินพระเจ้าหยูหัวปราสาททอง

พุทธศักราช ๑๑๒ ปีมะเมียโทศก, ส้มเค็ดพระเจ้าหยูหัวสเค็ด
 นานถวดยราชพิภพ กรุงเทพนครวัด ตั้งอยู่ชยมหา คดกตพนพคนรา

ฐานบรมมยุคตมพระราชนิเวศมหาสถาน, ซึ่งพระนามพระเจ้าปราชัย
ทอง. พระองค์ซึ่งทศพิชราชธมอันประเสริฐ. ครนรุ่งเชลล์เคคออก
ขุนนางซึ่งพระกรุณาตรัดป็นบาเหน็ด, เจ้าหมื่นสรวเพณภักดีเป็นพระยา
ราชภักดีเจ้ากรมพระคลังมหาสมบัติ. พระราชทานเจ็ดทองกะบเตา
นำพานทองเครื่องอุปโลกบรีโลกเป็นอันมาก. แดขุนนางซึ่งล้ามา
ภักดีนั้น, ก็ตั้งแต่งโดยล้นคณแก่ถ่านาดีก, พระราชทานเครื่อง
อุปโลกบรีโลกเป็นอันมาก. แดพระอาทิจวงด้นซึ่งพระกรุณาโปรดให้
หยาในพระราชวงกับด้วยพระนมพเดียว. ดมเค็ดพระเจ้าหยหัว, มีพระ
อนชาองค์หนึ่งซึ่งพระกรุณาตรัดวานองเราคน, นำใจกชชะหยาบ
สามได้มืหรโฮตป๊ะ. จะให้เป็นอุปราชแผ่นดินต่างพระเนตรพระ
กรรณมิได้, ให้เป็นเจ้าขอพระดร์ดฐมาษา. ตั้งบานหุดวงหยาริมวัด
ดฐธาวาส. แดทบานลัมเค็ดพระพนบิหุดวงน, พระเจ้าหยหัวให้
สถาปนาตั้งพระมหาธาตุเจดยมพระระเบียงรอบ, แดมมพระระเบียงน
กะทำเป็นเมรุทิศ, เมรุรายอันรจนา, แดกอบด้วยพระอุโบสถ, พระ
วิหารการปเรียบ. แดดังกุดถวายพระสังคเป็นอันมากเส็ดแต่
ให้นามชอวัดไชยวรณาราม. เจ้าชการนถวายพระนามชอพระชิตเกร,
ราชาคณะฝ่ายอวัธวาลซึ่งพระราโชทิตถายนิจก, พระกตปนาเป็น
นรินครมิได้ชาด.

ตุลักราช 993 ปีมะแมครัดก ซึ่งพระกรุณาให้ช่างออกไปถาย
หย่างพระนครหุดอง แดปราชัยทรงกัมพูชาประเทศเข้ามา ให้ช่างกะ
ทำพระราชวังเป็นทประทบรอบคานนรมคตเทพจันท ด้าหรับลเค็ดชนไป
นมัตถารพระพุทบาท จึงเอานามเดิมซึ่งถายมาให้ชอพระนครหุดอง แด

ในบึงต่างพระนครหลวงนั้น ก็สถาปนาวัดพระศรีรัตนเพศจึงได้กระทำกร
 ณของแต่มัธยมพละมโกลาเป็นอนุสรณ์การ พระกริธดาณภาพพระบาท
 สัมเด็จพระบรมนาถบรมพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว ดำรงพิภพมหาลกตตม
 ประหารราชวงศ์สมเด็จพระสันตปาเย เพศภยันตรายโรคภัยไข้เจ็บบาง
 อีกหมู่เสนาภคินทรโยธา ทวยหาญ มังคกร พรัง พรหมไป ด้วยพลช้าง พดมา
 ฝนตกคองคามวิฤกตธมณหารกับบริวารทอประเทณิคมชนบท พระยด
 แลไปนานาประเทศทั้งปวง ครองนล้าเพาตุคพาณิชเข้ามาค้าขายเป็น
 อันมาก.

พุทธศักราช 994 ปีวอกจตุวาศก ซึ่งพระกรุนาต่างมหาปราช
 ษองคหนึ่งสืบเอ็ดเดือนได้ ให้นามว่า สร้อยได้ธรรมหาพิมานับยงค์
 ในเพตาดังคนสมเด็จพระเจ้าใหญ่หัวซึ่งพระสันนิษิตว่า สัมเด็จพระ
 ทวารราชเจ้าได้เกิดลงมาบังแทบพระองค์ได้ยาดัน ครบบอกให้คงจักร
 พุทธเจ้าได้สมเด็จพระทวารราชหายไป เพตาดำได้เกิดออกขุนนาง
 ซึ่งพระกรุนาตรัดเจ้าได้ขึ้นให้พรทษามาจทั้งปวงฟัง พระมหาราชคร พระคร
 บโรหิตโหรพรทษจารย์ถวายพยากรณ์ทำนายว่า เพตาดำนั้นซึ่งพระ
 มหากรุนาให้นามซึ่งพระมหาปราชว่า สร้อยได้ธรรมหาพิมานับยงค์
 นั้นเห็นไม่คองนาม สัมเด็จพระทวารราชซึ่งได้เกิดลงมาบอกให้คง
 จักรพุทธ อันจักรพุทธเป็นทศไทยในมหาพิไชยสงครามอาคมด้วย
 ได้ซึ่งบัจจามครทงหลาย ขอพระราชทานเอานามจักรอนนให้ขอพระ
 มหาปราชว่า จักรวัดโพธิ์ชนคนมหาปราชตามตักตั้นเทพดังพรให้
 พระสันนิษิตพรหมลิขิต สัมเด็จพระเจ้าใหญ่หัวตรัดได้ซึ่งพงคมพระทษ
 ปรีคายนก จึงให้แปลงขอพระมหาปราชตามคำพระมหาราชครทั้งปวง

ในบั้นพระราชนิเวศน์ประสูติพระราชบุตรองค์หนึ่ง พระนามว่า
 เสด็จประพาสเป็นดั่งกร, แดงประกายเป็นดั่งกร, ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัวหวัด
 แดงความเห็นมหัศจรรย์ ก็พระราชทานพระนามว่าพระนารายณ์ราชกุมาร
 ในบั้นพระครรภ์ให้ตั้งพระที่นั่งโสดมรรคพาอาศัยเกาะ บาง นาง อิน
 มีพระราชนิเวศน์ปรากฏประกอบ พระเจ้าชาตรีมรินทร์ เป็น ที่ ดำรง พระราช
 หัตถ์ ประกาศราชตระกูลตั้งตั้งอันงามคณาทรงปวง แดงดั่งพระอาราม
 เคียงพระราชนิเวศน์ถวายเป็นดังคาน มีพระเจดีย์วิหารเป็นอาทิสำหรับ
 พระเจ้าดำนาคะบิรินทร์ แดงให้นามชื่อวัดชุมพลนิกายาราม ในเดือน
 ปดายุบนั้น ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัวหวัดได้ไปได้กันต์พระเจ้าลูกเธอพระองค์
 นะเกาะบ้านเด่นได้กันต์แดงพระราชทานพระนามชื่อเจ้าฟ้าไชย ๆ นั้น
 ประสูติคนอกต่างพระชนนีกับพระนารายณ์ราชกุมาร.

สุลักราช ๑๑๖ ปีระกาเบบจลิก ชงพระกรุณาสถาปนาพระปรมาภิ
 ภิรมหาราชขึ้นทำถายดงเก่า เดิมในองค์สูงสืบเกล้าฯ ยอดนพคุณยี่สามวา
 จังดาหวัดว่าชงเกด่านัก ก่อใหม่ให้องค์สูงเด่นดั่งดงฯ ยอดนพคุณยี่สาม
 เขากันเป็นเด่นหาวา ก่อแสดเห็นเพรียกหยู่ให้เขาไม่มาเข้ามาแซก
 เขาป็นบวกรเกดเด่นดั่งเห็ดให้กระทำการฉลองเป็นอันมาก.

ในบั้นสมเด็จพระเจ้าหยู่หัวม พระราชบุตร ด้วย พระ ต้นม ออกตาม
 พระองค์ ชงพระนามพระไศรยนาถาชวงศ์องค์หนึ่ง พระองค์ทอง
 องค์หนึ่ง พระอินทราชาองค์หนึ่ง เมื่ออาลาอหะมาดเจ้าพรพ
 ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัว ส้มเค็ดพระราชดำเนินด้วยฉันทมราชกันษา ออกไป
 นมัสการจุฑาเทยพพรพธำถวายพระพุทธรูปคณาภะวดีลัทธิพรหม ส้มเค็ด
 ไปประพาสมณฑลพริหารไทยทอดพระเนตรเห็น พระอาทิตย์จรัสแสง

พระเจ้าชงมซึ่งยกออกเดี่ยวจากราชสมบัตินั้น ชนทั้งหลายเทอาหยบบนหลัง
กำแพงแก้ว พระหฤตตริตว่า พระอาทิจงต้องอาคมได้ดังจากกำแพง
แก้วให้คำ ถัดพระอาทิจงด้ดังจากยต์ให้ไปปลุกเรือนเล่าไมไ่ต้อง
ห้องต้องหลังรวมดทาชาย ให้พระอาทิจงด้หย ใ้คนหยด้วยต้องคนแต่
พอดกนาหงเขา ดังแวดด์เคดเขาพระราชวง.

ในเดือนสิบสองนั้นขงพระกษัตริย์ว่า พันทฤกษาดร่าครก
ชาวแคว จะได้เข้าไปนมัสการพระพุทธรูป ให้ยกช้างขึ้นไปตกแต่ง
พระตำหนักใต้ธารทองแดง แต่ให้ไขนํามาแต่ธารทองแดงให้ฉันกิน
แต่ทางลัดตามริศแต่ทำเจ้าฉันกินไปถึงท้ายพุทธรูป คิดใหม่มาแต่
ถ้าโดยระยะทางฉันจะได้ฉันดี แต่นับรับพระราชโองการแต่ยก
ช้างไปพลขึ้นไป เกณฑ์แบ่งให้ตกแต่งพระตำหนักทำเจ้าฉันกินแต่แบ่งให้
ทำถ้าตามขอบบางโหมค ตำบลบ่อโกลั่น จวบบริบทน์โกลั่นให้ขอ
บ่อโกลั่น แล้วให้ขึ้นไปซื้อบ่อทำถ้ากลางทาง พอพระดังค์ แต่ด้ามเนร
กินขึ้นไปเห็นทำถ้าหาย เจ้าด้ามเนรจึงว่า ถ้าทางหาห้องนี้ คนเดียว
ลัดต้องห้อง พอเป็นฝ่ายกรงให้คนจะได้ฉันนอน ถ้าไม่มีปลาเดื่อจะ
กินเดียว ช่างทงป่องพองเจ้าด้ามเนรว่าเห็นขอบดวย ครั้นทำแต่เดื่อจึง
ให้แวมว่าถ้าเจ้าเนร แต่ทว่าบนหนของคนนั้นม่นาหยแต่ ก็ทำถ้า
ถ้าหอบบดวย แต่ไพร่ซึ่งทำถ้าดังไปตกกันคนใดคนหนึ่ง จึงให้
ขอหนของคนนี้ แต่ช่างกองให้ยกขึ้นไปทำพระตำหนัก ริมธารท้ายธาร
ทองแดงคิดทศทอนบดเบคให้ให้เดื่อมาแต่ธารทองแดง อันพระราช
นบดั่งซึ่งทอนในลงพวกถ้าครมวณ ขอชดเป็นทถ้ารวนราชหทัย พระ
ปิ่นนครเวดเกดลัดครวพแค้นฉันแต่เดื่อ คิดสอนทางชดชดให้ให้เดื่อ

ลงมายังห้วยดีดาคาด จึงให้นามชื่อพระราชนิเวศราชภักดิ์ แล้วให้วัน
จรกนำออกไปตกแต่งธารไล่กลายธารทองแดง ก็เป็นที่ประพาศ
แห่งหนึ่ง แต่ตกแต่งพระราชนิเวศราชภักดิ์ แดงทองแดงบริเวณ
พระพุทธรูป แสดงถดมารคทั้งปวงสามเดือนก็แล้ว.

จึงเสนาพรทศมาจนาจารย์การมากราบทูลพระกรุณาให้เข้าทุกประ-
การ ส้มเค็ดพระเจ้าหยหัวครดไคซังฟง ก็มพระทัยปราโมทย์ยิ่งนัก จึง
พระราชกำหนดตั้งแก้มหนายกว่า เดือนนี้จะต้องคำจะไปนมัสการ
พระบรมบาท ให้เตรียมการโดยขดมารคถดมารคให้พร้อม ส้มหนาย
รับพระราชโองการแล้วกำหนดกคหมายตั้งทุกพนักงาน เจ้าพนักงาน
ทั้งปวงให้ต้องไปจัดแจงการทุกประการ ทุกกระชองพร้อมแล้ว.

ครั้นถึงณคนมาตั้งองค์ เพดาร์งแล้วต้องนำถิกาแปดบาท
ส้มเค็ดบรมบพิตรพระพุทธเจ้าหยหัว ซงบาตรแล้ว ก็ซงเครื่องถรพา
ภวนบวรด้วยแก้วกาญจนกนกรัตนไผ่ สำหรับพิไชยราชยุชชงราช
ดุสรพเส็ด ก็ตั้งถดถู่พระที่นั่งไกรถรมขนิมานไชยจักรวคณพพชนด้วย
เครื่องสูงได้ว บวรทงชยทงฉาน ถดถการด้วยเรือคณทงหลายเคยวดาด
เรือเสนาพรทศมาจจารย์พระถดถองคณเชือกปลายเชือกทงป่อง ก็
เข้าไปจับฉลากเป็นชนิดคดแออรนพ ครอบทงเรือประเทยบทุกกรม ส้ม-
เค็ดพระเจ้าหยหัวก็ให้เคตอนชบวนพยุหะบาตรา ยাত্রาไปโดยทงแนว
ชดมารค กำหนดระยะทงแต่ชนานประจำทงพระราชถดถอง ถึงที่ประเทย
วอนพระนครถดถอง เป็นทงถ้ามรอยเกล้าบหักถน พกพถาพถทงถดถอย
รับพระราชทานเป็นถู่ชดบาย ครั้นเพดาร์งแล้วต้องนำถิกา ก็ตั้ง
กฐาพถาพถนาถดไปโดยถาคับชดมารคเป็น ระยะทงทกรอยหักถนเคต

เสด็จ เพลาเช้าเสด็จนำเสด็จถึงท่าเจ้าต้นกกได้สดชื่นพระราชนิเวศ
 ประทับแรมหย่อน ในเพลาบ่ายนั้นเจ้าพนักงานทูลถวายเครื่องเครื่อง
 พยุหะ ยาคตราเข้าจับฉลาก ประจำรายโดยตำแหน่ง แด่รถพระประ-
 เทียบก็เรียบเรียงเป็นระยะโดยชบวนสัตว์พลัด ครั้นเพลารุ่งแสด
 นวาทีกหกบาท ส้มเค็ดบรมนาถบรมพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว กษัตริย์
 ดำหรับพิไชยสงครามได้ สดเค็ดซึ่งข้างต้นพวงกนกทูลทวงร้องบอก
 เมตตาอวดการด้วยพระทนต์พุดตาน ท้องมดดูด้วยพรรณรายด้วยแก้ว
 ภาณจนมนตรชนชวาลโสภาด้วยเครื่องอภิมุขเรไรสดเค็ดร ชุมด้วย
 ภายสู่พรรณพรวนกลดกลองกันซึ่งมาดัดดา รจนาคด้วยมยุรีนครพชน
 จามรับวิจิตรไฟโรจน์ประดับ สรรพด้วยหมื่นคันทรงกันแซกแข่งค่าย
 ค่ายพกา ทงหมื่นอวดราเรไรร้องหรือหวัดเนียรนาท หมื่นพดตราจรด
 เรียงระดบงอนงามได้ว หมื่นพลาพดไกรกคบคงพรังพร้อมโดยชบวนเค็ด
 ทงรถพระประเทียบทางนางพระดนมบริวาร สดเค็ดพระเจ้าใหญ่หัวกลดเค็ด
 พดทอยหานพยุหะบาตรา โดยแถวด้วยทูลเรไรรับวันวันระหงระโหลทาน
 พนดกลอดด้วยสพด้าเนียงเคียง โกลดหุดกลอง ชนะโครมครั้นเพียง
 แหม่นพณพัสชาดกมปนาท อนบวรราชอนงค์นางในรถพระประเทียบเรียบ
 เรียงกลอนกลนเมียงเมิบ ชมรูกษาศิณณลิต์ออกคองดเป็นพุ่มพวงผกา
 นานะในแนวพณ ทวเกอนทูลัดถานคาสดง ถัดเค็ดตรงไปยังพระราช
 นิเวศค้ำยันถรรวกลด เสด็จรุ่งเช้าสดเค็ดพระเจ้าใหญ่หัว สดเค็ดพยุหะ
 ยาคตรามานมัตถารพระพุทธชบวท ละทำการบูชาเป็นมโหฬารรับรถ แสด
 ไหม่มหวัดพณโกลดเค็ดจนเป็นกำหนด พระองค์กลบราจราชทพพทาน
 แก่นาภพรวนพดทูลอันเป็นอันมาก สดเค็ดพระพุทธรูปเจ้าใหญ่หัว สดเค็ด

นมัสการเข้าเฝ้ามีโศกนาฏกรรมเจ็ดวัน แล้วได้ประพาสรวโลก
ธารทองแดง แด่ห้วยเขาถ้ำธารใต้เกิดเกิดกตบยงกรุงเทพมหานคร
อยุธยา.

ลุดักราช 997 ปีกุนต์ปัดถัก ดมเค็ดพระพุทเจ้าหยู่หัว ดเค็ดไป
พระราชทานเพลิงพระเจ้าลูกเธอฝ่ายในนระวัดไชยวัฒนาราม ไดเเนอในทอง
เผาไม้ไหม้ตั้งด้วยดาตองคุณ ครวงนประชาารัดครดอกนว่า จะให้คน
คำหรับตำราทหมอญเณรแก่ ต่างคนต่างกลัวความผิด บันคาม
คำหรับตำราความรู้อาการกตงนาเดียดัน.

ลุดักราช 998 ปีชวดชกถัก ดมเค็ดพระเจ้าหยู่หัวให้รอเทเวศ
ถานพระอิศวร พระนารายณนามาตงยงชกน ในบันนไหยกกกแพงพระ
ราชวังออกไปให้ต่างพระมหาปราชัทพระอิศวรดมเค็ด วันหนึ่งดเค็ดมา
ทอดพระเนตรเรือกงช้างรบพระราชทานหยู่ยังมีโตคตดาเรือกง ชงพระ
กรุณาให้นายมนมหาตเด็กบ้านนอก เขาตาเรือกงคตเขาถกตบตาชายเปนตา
ชวา หางตาเรือกงไปข้างบถัว ทอดพระเนตรเห็นครดอาคหยู่ ให้เขา
ตามนายมนคตคนเกิด พระราชทานเงินตราหาตาตง เดือนธันวาคม
ในวณันระตเพนเคชนแปด ดเค็ดออกไปปคบคพระตงคณระวัดไชยวัฒน
าราม ดมเค็ดพระเจ้าลูกเธอชงพระเยาว์ ถักคามดเค็ดไปหลายพระองค์
เค็ดพระนารายนราชกุมารพระชนมไดหาพรรถานนประชวร พระเจ้าหยู่หัว
ชงพระกรุณาตริดว่า บัวหยู่แดงหย่าตามไปเดย เพลาเช้ามนคต
พว้าหยู่ พระนารายนราชกุมารดเค็ดออกไปเดนทเกย พระตงนพเพยง
ทงหนามกไมพง จะถวายพระถกคกห้ามเดย พระตงนพเพยงภานโคคองเดย
หยู่ด้วย พระตงคณนคตเดยหตกรยหมย ถัดนคองคองหตกรยนคกคตค

ลงไปจนดิน พระนารายณ์ราชกุมารจะได้เป็นอันตรายกห้ามได้ พระองค์
 ยืนยุดหลังซ้ายของพระองค์น้อยตามประสาพระเยาว์ แต่พระสันมพิเคย
 ดลไปสิ้น ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หว่ไต่ยืนเคียงองค์นั้นตรงพระราชวัง ก็ตก
 พระทัยครวญให้ข้าหลวงเข้าไปดู ข้าหลวงเข้าไปกลับออกมากราบทูลตาม
 ชึ่งมเหษิน ให้ซึ่งชาวทุกประการ ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หว่ไต่ชาบดงน
 เรงให้หมอยเข้าไปแก้จนทั้งปวง ครั้นปลื้มคดีพระดังเค็ดแล้ว ส้มเค็ดกับ
 เขาพระราชวัง ทอดพระเนตรเห็นองค์ประจักษ์ ซึ่งพระกรุณาตรัสว่า
 ราชบุตรนั้นจะมีบุญใหญ่ แล้วให้ตั้งโภชนาสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระนารายณ์
 ราชกุมารดำเนิน.

พุทธศักราช ๑๑๑ ปีฉลูนพศก พระอาทิตย์วงศ์คบคิดกับขุนนางซึ่งเป็น
 โทดถอดเสียจากราชการแต่ก่อนนั้น ครั้นได้พวกด้องร้อยเสียเพ่งยา
 ค้างรุ่งเปิดประตูครุฑกันเข้าไปในพระราชวัง ถึงหน้าห้องพระเทพ
 ปราสาทให้ของของ ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หว่ไต่ไม่ทันพระองค์ตั้งเรือพระท
 นึ่งดอยหยู่หว่หวานประจักษ์ ครวญให้ดำหวดไปเร่งขุนนางเข้าไปจับ
 เหวร้าย เสนาบดทั้งปวงรู้ ก็พากันคุมไพร่เข้าไปตบพระอาทิตย์วงศ์แตก
 กระลาย จับเอาตัวพระอาทิตย์วงศ์ได้ ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หว่ไต่เค็ดเขาพระ
 ราชวัง ตั้งให้พิจารณาเอาพวกลกขคซึ่งคบคิดกับพระอาทิตย์วงศ์นั้นไต่
 ล้างให้เอาไปประหารชีวิตเสียจนคดแดงแกง รุ่งวันหนึ่ง นายช่าง
 คับโคบุตรเดินหมากกรุกหยู่ในโรงช่าง องค์นั้นตกลูกนายช่างตาย แต่ช่าง
 คับโคบุตรจะได้เป็นอันตรายกห้ามได้.

พุทธศักราช 1080 ปีชวดจันทรศก ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หว่ไต่
 ปักด่านแก่เสนาพรทนามจราชปโรหิตทั้งหลายว่า บัดนี้พุทธศักราช

พนบ การกตัญญูจะบังเกิดไปพวยหน้าทวประเทศราชน้อยใหญ่เป็นอันมาก
 เราคิดว่าจะเลี้ยงบารมีต่อกษัตริย์ บดินทรนาถสวัสดิวรเจ้าคุณ
 เป็นสวัสดิวร ชนวิจิตรจนทเลตงคัก ให้กรุงประเทศราชนั้นคนชนบท
 ทั้งปวง เป็นสุขโปลาถสวัสดิวรจากความรายุค ท่านทั้งหลายจะเห็น
 ประการใด เสนาบดีมนตรีมหาจกราบทูลพระกรุณาว่าซึ่งซึ่งพระราช
 คำทรงนั้น เพราะซึ่งพระเมตตาแก่ตงคักโลก ได้ขอว่าสมมาดังกล่าวนั้น
 สัมปยุตตอสังขาริก ประหนึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวคงพระทัยบำเพ็ญการกุศล
 เป็นลำดับปกปักรักษาพระพุทธรูปเสนา อปมาหมอนเนอนาบริดทศตัญญูแล้ว
 ถึงจะหวานพัสตงใดคงจะได้ผลเป็นแท ซึ่งพระองค์คงพระทัยจะปลงการ
 ให้ประหารราชบุตรเป็นต้นเห็นเทพเจ้าก็จะช่วยให้สมพระทัยปรากฏนา.

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครวได้ซึ่งพมขนตรกราทนตงน
 มพระทัยโสมนัสปราโมทย์อัน กจึงให้พรทศาจารย์ผู้รุดาพรบพระ
 ราชพิธี ไปจัดแจงตกแต่งการทั้งปวง พรทศาจารย์รับพระราชโองการ
 แล้ว ก็ให้จดหมายสั่งทุกพนักงานให้ทำเอาพระดีเนรราชหน้าจกรวดี
 โพลยนคมหาปราดำทมิเขาไกรลาส แต่เขาค้นพนดอมเขาพระดีเนร
 เป็นชั้นๆ ออกมา แล้วให้ช่างกระทำรูปอุดรณภนทคนชรวพ คน
 ขัพพานพระวิธดีทชวทยาชกรินรนาคตบรณทงหลาย รายเรียง
 โดยระยะเขาค้นพนคี่แล้ว ให้กระทำรูปดมคตอมรินทราธิราชดิถี
 หยุ่นยอดเขาพระดีเนรราชเป็นประธาน จึงให้ทศาจารย์แต่งกายเป็น
 พระอิศวร เป็นพระพิรุณ พระพาย พระพิรุณ พระเพลิง พระยม พระ
 ไฟท พระจันท พระอาทิตย์ รูปเทพเจตทงดบตองวดี แวดล้อม
 ดมคตอมรินทราธิราช โดยอันคตบตองวดี จึงเขาเข่นดมคต

ชาติจักรวรรดิด้วยชาติหกรุ่น, เป็นจักรวรรดิใหม่บนบกหนึ่ง, เป็นจักรวรรดิ
เดิมบนบกหนึ่ง, ได้พานำจักรวรรดิรพาว์ดวงไว้หน้าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้
มหาดเล็กนคร ยอดเขาดินเนรราช, แดงเขาดินกันทงแปดทิศนั้นกะ
ทำรูปช้างออกชนแปดทิศเป็นอาทิ, คือทิศบูรพาไว้พระยาเดโชคุณวร
ทิศอาเนโรมหิศนทิศพระเพลิง, ทิศทักษิณรัตนากุณชร ดีแก้ว
มุกดา, ทิศหริต อธิษฐานต้นอุบถ, ทิศปราจีนโกมุทกุณชร ดีแก้วไพฑูรย์
ทิศพายัพ ดำรงดาศเรศ ดีแก้วอินทนิล, ทิศอุดร, ทิศอีสาน, เดโชคชา
ราชธิดาอ่อน. แดงหว่างช้างออกชนนั้น ก็วางอศักราชแปดหมื่นนอก
นั้นคงราชอศักรทงชัยทงประกาศ แดงกนกด้วยต้นน้อย ประคัมประกาศ
ด้วยพุ่มพุ่มมณฑาชาติต่าง ๆ เป็นมโหฬารคาศาส, แดงพิชัยโดยศาส
นเรศวรเขาดินทงทิศรอบราย. แดงตั้งขลุ่ยคนครพนพาท้องชัยภ
บันเตววิโลกาหต แดงเทียบชนคพดกงบาบทเป็นชน ๆ ออกมามากนัก
แดในจังหวัด ไผชนคมหาปราสาท ก็รจนาคกแต่งพระทง มดงกอบอัน
อณิศกรไว้เบญจราชกุมารันท์ แดงเขนพระปติมากรแดพระโคตรบัก
ชมมาคงเป็นประธาน นิมนต์พระสังคสังคราชาศาคนะคามวดีอริยวดี
มาดัดพระพุทธรูปริตมทานงคตศักรอันประเด็ค ทวีชาจารย์จิตแจ้งการทง
ปองนนเด็ค. จึงกราบทูลสมเด็จพระเจ้าให้หัวให้ชาวทุกประการ. ครั้นได้
สู่อาณามทานงคตเรกส์ พระบาทสมเด็จพระบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้า
ให้หัวกัธฉาของคชังธาคกพัทวิภูธเจ้าเด็ค, ดีเด็คขงมหาวราชนทรยาน
ภานจนของกตธนาฯ พร้อมด้วยพรทชาจารย์ทงปอง ดีเด็คมวประท
ภณนเรศวรดีคณทบวรพต ดีเด็คบทาทยาตราชนไปยังยอดเขาพระอิน
ทร, พระองค์กตด้วยอภิวาทพระบรมรัตนคยาธิคุณสุนทรภาพ ด้วย

แบบจำลองประดิษฐ์ถาดนารวมโดยพระทัยปรากฏา, แด่ด้วยพระกรรมของ
 ขวาศบถักราชเคหมนเสยเสด. พราหมนทแต่งกายเป็นพระอัสว, พระ
 นารายณ์ แด่เป็นเทพเจ้านัน, ก้อวยชัยถวายพรโดยส่าวได้ตักวิพรหม
 ทวิชาจารย์กเป่าดังขแตรดุริยดนตรี. พินพาทคลาคองชัยภรณ์อันดัพท
 ก้องโกลาหตหงพระนคร แด่ด้อมเค็ดพระเจ้าหุหุทได้ตักด้อมยังพระราช
 มนเทียรสถาน.

รุ่งขึ้นชงพระราชดำหิระให้ทานแก่หมู่พรวนิพกรอบเมือง, จึงมี
 พระราชโองการให้มหาอำมาตย์ตแต่งพระนคร, ให้ได้เค็ดในสามวัน
 อำมาตย์รับพระราชบริหารแด่กให้เจ้าพนักงานจัดแจงแด่ดัดถดมารศรีถยา
 ทบปราบให้ราบรื่นเป็นอันดี. ครั้นราชวณิศกรทงบักคนกถวยค่นออย
 โดยระยะทาง, ให้ตั้งไม้กามพริกต่างกันสืบวารอบพระนครพร้อมโดย
 พระราชบริหาร.

ครั้นเพลารุ่งเช้าแด่ด้อมนาถิกาทกบาทได้อุดมเรียด, ด้อมเค็ด
 พระพุทธเจ้าหุหุท ก้องเครื่องสำหรับชคตยราชตการนบวรวิถิตเค็ด
 เค็ดชงพระยาภุชชรวตประเค็ด, แด่ดั่งข้างนนวนางพานทองรอง
 หิรบัลสำหรับจะไปรยทาน พร้อมด้วยเสนางคกทรทวยหาญโดยเค็ดเค็ดจันบั
 มีได้. ครั้นออกจากทวารพระราชวังแเด่ พระเจ้าหุหุทไปรยทานแก่
 ยาจกพรวนิพททงหลายแเด่ เค็ดไปถังกามพริกต่นใดกให้หุหุท, ให้
 พนังงานชงชุนหุหุทไปรยทาน, แด่หว่างค่นกามพริกต่นพระอรคกหุหุท
 ไปรยทานไปเป็นถาคับ, จนรอบพระนครแเด่เค็ดเค็ดเค็ดกตบพระราชวัง ใน
 ถาคับเค็ดอนันด้อมเค็ดพระเจ้าหุหุทบวจากพระราชทพยแเด่ราชพาหนะ
 ท้าดคคกมหาทาน. เป็นทวนแก่พราหมนทวราชคเค็ดแเด่ยาจกพรวนิพททง

ประเศตเป็นลัทธิเมืองนน, ฝ่ายกรุงรัตนบุรีของพระมโหฬารมณฑล. บัดนี้
ให้ท่านทูตมาถามว่าพระสัพพตามพระเพน แต่จำเริญทางพระราชไมตรี
ด้วย, ประการหนึ่งซึ่งพระองค์จะให้ใช้สักราชตามพระนครลัทธิอยุธยา
นน ฝ่ายกรุงพุกามประเทศ แต่รามันประเทศ ได้ใช้สักราชเดิมหลาย
ชั่วกัลป์มาแล้ว, ครั้นจะใช้ตามพระราชดำรัสไปนั้นเกรงจะพินเพื่อน
ซึ่งพระเจ้ากรุงทวารวดีตนได้ให้พระองค์ใช้เถิด. ครั้นแปลแล้วมุนี
นายกเอกสารบทพระกรุณา, ซึ่งเคืองพระทัยครั้นว่า, อ้ายพมามันมิใช่
ตามเราแล้วไป. ครั้นนั้นได้เกิดออกมิจากวัดโพธิ์ชนคมหาปราสาท
เบิกแขกเมืองเข้าถวายบังคม. ครั้นปิดฉันทารสำนัคแล้ว ตั้งให้เตียง
แขกเมืองก็ตั้งขึ้น. เจ้าพนักงานยกของมาพระราชทาน, แขกเมือง
มิได้รับพระราชทานว่าหย่างทำเนียบกรุงอังวะแต่ทว่าท่านทูตไปเขียนพระสัพ
พหามมิได้รับพระราชทาน, เพลาเขียนลัทธินายกกราบทูลซึ่งพระกรุณา
ให้บอกว่าแขกเมืองว่า, หย่างทำเนียบกรุงพระนครลัทธิอยุธยา, ถ้าไม่
เขียนลัทธิพยอมแจ้งของบริโลกเตียงให้อมหน้า, จึงได้ขอว่านบถออก
นี้ความกรุงพระนครลัทธิอยุธยาแล้วไม่รับพระราชทานนน, ไม่นับถ
กรุงพระนครลัทธิอยุธยาหรือ ๆ ว่าดังของซึ่งพระราชทานน ไม่เหมือนกรุง
อังวะ. ถ้าไปบอกว่าแขกเมืองต้องหยุดไม่รับพระราชทาน, ก็ให้เอาดัง
ของราชวงศ์ตั้งตั้งแล้วรับด้วยจากเมือง. เจ้าพนักงานก็ไปบอกว่าโดย
พระราชโองการ, แขกก็มิได้รับพระราชทาน, เจ้าพนักงานก็เอาดังของ
ราชวงศ์ตั้งตั้งแขกเมืองแล้วรับด้วยจากพระนคร.

ดลักราช 1003 บมระตั้งครุฑ ถิ่นเค็ดพระเจดีย์ หอเค็ดพระ
ราชดำเนินลงไปประพาดพระที่นั่งไธสวรรย์ทิพพอดัน. วันนั้นเค็ด

เรือนข้างในเล็ก. แต่พระมหาปราสาทมีหนึ่งจึงจำเริญ, ให้นามชื่อ
พระวิหารร่มเกล้า.

พุทธศักราช 1006 ปีวอกชดศก ส้มเด็ดพระเจ้าหยู่หัวปราสาททอง
ครองพิภพมณฑลสดุดีมาชานาจักร, พริกพร้อมด้วยหมู่จตุรงค์เรือง
พระเดชเดชาภาพเพราะบรมโพธิ์สมภาร, ส้มพระพราหมณาจารย์แด่ไฟ
ฟ้าขอบขันธ์เดมาเป็นสุขสมบุรณทอหนามา.

แผ่นดินเจ้าฟ้าไชย

พุทธศักราช 1017 ปีมะแมชดศก, ส้มเด็ดพระเจ้าหยู่หัวซึ่งพระ
ประจวบหนัก, แปรงถาดลงไปหยู่พระที่นั่งเบญจรัตน, ซึ่งพระกรุณา
มอบราชสมบัติ แด่พระแสงขรรค์ไชยศรีให้ส้มเด็ดพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้า
ไชย. หยู่สามวันเพลาขามด้ามก็เด็ดสวรรคต. พระเจ้าหยู่หัวปราสาท
ทองหยู่ในราชสมบัติสืบทุกพรรษา เจ้าฟ้าไชยก็ได้ครองราชสมบัติ.

แผ่นดินพระศรีสุธรรมราชา

ครั้นหยู่มาพุทธศักราช 1018 ปีวอกชดศก ส้มเด็ดพระนารายณ์เป็น
เจ้าให้คนส่งตแถมออกมา, คัดราชการด้วยพระศรีสุธรรมราชาผู้เป็นพระ
เจ้าอา ๆ ก็กำหนดเข้าไป. ครั้นเพลาค่ำพระนารายณ์เป็นเจ้า ก็พา
พระรัตนดิลกของพระองค์ตบหมอนออกทางประตูตึ๊ดระแวกไปหาพระเจ้าอว.
พระศรีสุธรรมราชากับพระนารายณ์ราชนัดดา, ซึ่งมีคนพร้อมแต่ถ้อยกเข้า
มาพระราชวัง, ครั้นเขาคิดเจ้าฟ้าไชยไปจำเริญโทสเดียนระคโคกพระยา.
พระศรีสุธรรมราชาได้มานพิภพกรุงเทพทวารวดีด้วยคน, ครั้น

ให้สมเด็จพระนารายณ์ราชย์คิดหาเป็นอุปราช. สมเด็จพระนารายณ์เป็น
เจ้าก็เดือดร้อนพระราชมารดาบวรสถานมงคล. หวังว่าต้องเคืองเคืองสมเด็จพระ
เจ้าพระวรวงศ์เธอเจ้าแผ่นดิน, ทอดพระเนตรเห็นพระราชกฤษฎีกา
ของพระนารายณ์ราชย์, ซึ่งพระรูปได้วิธิตาเล็ดลอดขึ้นนาร, ก็
พระทัยเห็นหาญกล้าปราศจากลัทธิลัทธิ, จึงให้หาชนไปบนทวง
จะร่วมรณสงครามด้วยพระราชกฤษฎีกา ๆ มิได้ขึ้นไปหนึ่งมาพระคานัก
แถวบอกเหตุกับพระนม ๆ จึงเห็นพระราชกฤษฎีกาเข้าไว้ในพระอุคห
ออกมา, แล้วจะเอาพระสมุทไปยังพระราชมารดาบวรสถานมงคล. นายประ
ตุกมิได้สงสัย. ครั้นไปยังพระราชมารดาบวรสถานมงคลแล้ว, พระราช
กฤษฎีกาออกจากที่เข้าแล้วสมเด็จพระเจ้าเอกทัศซึ่งพระกันแสงทูลประ
พริตเหตุทั้งปวง, ซึ่งสมเด็จพระเจ้าเอกทัศเป็นพาดพิง. สมเด็จพระนา
รายณ์บรมบพิตรเป็นเจ้าได้ซึ่งฟังก์ซึ่งพระโหม่นน้อยพระทัยนึกจึงคร
ว่า, อันเจ้าพระเจ้าเอกทัศว่าสมเด็จพระบรมบพิตรราชต่อรรคแล้ว, ยัง
แต่พระเจ้าเอกทัศเหมือนบรมราชบิดาที่ยัง, จะได้ ปกป้องพระราชวงศ์
ของเจ้าไป, ควนหรือมาเป็นดั่งนี้. พระองค์ปราศจากหิริโยคป
แล้ว, ไหนจะครอบครองราชสมบัติเป็นยุคคิมได้เล่า, นาทจะรอนอก
สมเด็จพระนารายณ์ อานาประชาราษฎร์ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นแท้, จะได้
มิได้, ด้วยพระองค์อยู่แล้วจะด้านตน, จะเลี้ยงเอาพระบรม
เป็นทวง. พระนารายณ์ซึ่งพระราชดำริแล้ว, จึงให้หาชนนางเข้ามา
ในพระราชวัง, ครบแจ้งประพริตเหตุซึ่งจะทลายชน. ชุนนางทั้งหลายได้
แจ้งในบัดนี้. ต่างคนก็ทูลขอเอาชวคเป็นแดนแทนพระคุณ
ทุกคน. สมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้าได้ซึ่งฟังก์พระทัยปราโมทย์ยังน.